

1690

534.

19,0 x 8,25

61(09)
P 65

*Фізіологічне та анатомічні
нотатки про дівочу цноту,
її втрату, вагітність, пологи
та природне годування
немовляти.*

1690

1. SEVER. PINÆI *Caroli.*

DE

INTEGRITATIS & CORRUPTIONIS

VIRGINUM NOTIS:

GRAVIDITATE item & PARTU

NATURALI *Mulierum,*

OPUSCULA

II. LUDOV. BONACOLLE

ENNEAS MELIERRIS;

III. FEL. PLATERI *Basil.*

DE ORIGINE PARTIUM,

earumq; in utero conformatione.

IV. PETRI GASSENDI

BIBL. DE

SEPTO CORDIS PERVIO,

UNIVERS. *Observatio.*

MELCHIORIS SEBIZII

Dupont DE

NOTIS VIRGINITATIS

Accedunt Indices novi ac pleni.

Editio Tertia Auctior & Correctior.

FRANCOFURTI & LIPSIÆ,

Apud CHRISTOPHOR. VVOHLFART A. 1690.

Med

mlb

325

о
но
и в
та
не
169

Utriusque Medicinæ
STUDIOSIS
SEVERINUS PINÆUS
S. P. D.

Si nostra cura & labore (viri
studiosissimi) eorum qui vos
præcesserunt studiis aliquid ad-
jumenti, levaminis & ornamenti
ab hinc triginta annis attulimus:
cum plantas nunc in horto exoticas,
nunc ruri ubique per æstatem vul-
gares ostendebamus, earumque clas-
ses seu genera summa intermedia,
& infimas species, quibus facile in
communem & certum usum revo-
cabamus, & per hyemem privatim
& publice anatomen cadaverum

non tantum hominum, sed etiam
brutorum animantium celebrabamus,
non nobis, sed Deo sit gloria. Nunc
vero vestris conatibus non minus
faventes, & aliquid in communem
utilitatem adferre volentes, duas
observationes physiologicas & (si ve-
litis) anatomicas vobis proponimus
atque exhibemus: quarum primam
fere omnes esse Chimeram puta-
bunt propter diversam authorum
qui de ea scripserunt, opinionem,
quæ est, De integritatis & corruptio-
nis virginum notis, & de claustro
virginali quod Hymena omnes uno
consensu vocant. In quo describen-
do quia novi (ut opinor) & soli esse
videbimur, vos pramoniti specula-
tores, & subinde iudices estote, sicut
& alterius observationis, quæ est de
ossium pubis ab invicem & ossium
ilium ab osse sacro in partu natura-
li distractione. Quam quidem no-
stram opinionem Neoterici fere
omnes

omnes infirmant: nos vero rationibus, & lucidus acti, authoritate veterum comprobati, experientiaque nostra atque oculata fide doctissimorum virorum adhuc superstitem confirmati, rem longe aliter se habere sentimus. Quare in posterum cum medicinam facietis, ut gravidis provideatur, iisdemque parturientibus & pueris succurratur à vobis, hoc Opusculum minus sane, quam par erat, elaboratum, in lucem emisimus, omniumque judicio exposuimus emendandum. Quod si gratum vobis atque equo animo acceptum esse noverimus, alterum de facili methodo discendorum simplicium, quod jam paratum habemus, propediem emittemus, vestrisque oculis subjiciemus.

Valete, & Pinaum
vestrum amatote.

Lutetia Kalendis Januariis 1679.

*Totius hujus Opusculi
Physiologi Summa.*

I. Præfatio, in qua multa narrantur à Galeni temporibus neglecta, & alia à Neoteticis observata.

II. Liber primus, qui distinguitur in novem capita brevibus argumentis locupletata; quibus subnectuntur tria Problemata parthenica: item tabula una continens omnium partium pudendarum, tam virginum quam mulierum, nomenclaturas.

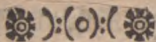
Alter vero liber undecim capitibus absolvitur, quibus tabula una eorum quæ in spatio septem septimanarum matri & foetui accidunt, inseritur.

Item sex figuræ, quarum prima, tertia, quarta, quinta, & sexta sunt foetuum abortivorum: Secunda vero est falsi germinis, sic vulgo dicti, circa quadragessimum diem à conceptionis die ejecti.

His accessit eorum quæ notatu digniora sunt, perspicuus Index.

*Hortus amœnus adest muliebris: sed cave operis
Sacra bone Disa, prodita detegere.*

F. MOR. P. R.

AD

CANDIDUM LECTOREM

PRÆFATIO.

Verissimum quidem est illud quod vulgo dicitur (amice lector) † Deum & naturam ejus ministram nihil frustra fecisse. Id vero maxime fabrica & compositio corporis humani docet, siue integrum illud, siue ejus partes etiam minimas species. Harum quippe cujusvis * usus aut actio homini adeo necessaria est. ut quemcunque in admirationem facile trahat. Quod summus ille natura minister & interpres Galenus (qui jure merito medicorum tanquam lumen ab omnibus non modo phisicis, sed etiam philosophis ceterisque authoribus habetur) docuit in suis libris anatomicis, & in his præsertim quos de usu singularum partium composuit, cum partes illas explicat, quæ utrique sexui ad generationem inserviunt. Sunt autem in viris triplices præcipuæ, vasa nem-

† Arist. c. 4. lib. 1. de Cælo sub finem.

* Cap. 2 Lib. 1. & cap. 1, lib. 17. de usu partium.

PRÆFATIO.

sa nempe spermatica, testes, & penis, qui multis nominibus donatur; † alii enim virgam virilem, alii veretrum, colem, mentulam, mutonem, & alii penem vocant: & particulariter quisque suo idiomate nomina infinita fingere solet. In mulieribus vero sunt vasa spermatica, testes & uterus constans suis partibus simplicibus & compositis: quas ut varias habet & multiplices, sic pluribus officiis & muneribus fungitur. Qui Galeni libri postremo à nobis precipue commemorati, etiamsi ita tersi fuerint & apprimè contexti, ut nihil fere in his desiderari queat, tamen auctores prapamodum omnes quotquot à Galeni temporibus extiterunt, sive antiquiores fuerint, sive recentiores, philosophi aut medici quantumvis docti, imo omnes (paucis admodum exceptis) qui hodie medicinam faciunt & chirurgiam exercent, videntur ex professo multa subicuisse, quæ in his continentur pulcherri-
ma, scitu dignissima, & maxime necessaria, non solum medentibus omnibus, sed etiam pharmacopæis & obstetricibus. Inter

† Columb. c. 15. lib. II. rei Anatom.

ea autem numerantur quæ de symphyseos specie altera, quæ videlicet cum medio sit, scripta sunt: hæc vero triplex est à triplici substantia intercedente, aut materia denominationem assumens, cartilagine nimirum synchondrosin, nervo* id est, ligamento synneurosin & carne syssarcosin: quarum primis duabus in hoc duplici tractatu egrebimus, cujus quidem prior erit de integritatis & corruptionis Virginum notis: alter vero de graviditate & partu naturali mulierum. Omissa quoque fuerunt aut ab iis penitus neglectæ (nisi à doctissimis quibusdam nostris amicis) anastomoses illæ duæ, quæ prope basin cordis fœtus sitæ sunt, & summi Opificis beneficio factæ propter fœtus commoditatem dum adhuc esset in utero matris suæ, quarum usum in hac præfatione explicabimus, siquidem illarum posthac mentionem facere mens non est. Altera ergo illarum est, quam primo loco statuimus à vena cava auriculam dextram cordis jam ingressa ad arteriam venosam postremo tendens, quæ septum inter duas cordis auriculas (quod

A 5

nihil

* Gal. in præfa. lib. de ossib.

nihil est aliud quam auricula utriusque
 pars altera alteri apposita & communi
 vinculo conjuncta.) situm penetrat for-
 mine amplo, & hac arteria venosa revera
 vena tunc est tantum tum structura tum
 officio & usu, quia tunicam simplicem ut
 vena habet, & sanguinem aptum † ad nu-
 tritionem & accretionem pulmonum de-
 fert, qui talis omnino est, qualis est ille, qui
 ad reliquas corporis partes propter eun-
 dem effectum & usum defertur. Altera
 vero antè posita anastomosis est, & ab
 arteria magna ad venam arteriosam ten-
 dit, quæ quidem vena arteriosa, dum vi-
 delicet est adhuc in utero matris fœtus, &
 in eo vivit, revera arteria est simpliciter,
 quod habeat tunicam arterie, & ejusdem
 munere fungatur: defert enim ad pulmo-
 nes sanguinem tenuem & spiritum, ab ar-
 teria aorta desumptum, mediante dicta
 anastomosi ad vitam illis præbendam.
 Quæ duæ anastomoses (inquit Galenus) *
 postmodum pereunt, id est, post aliquot, ut
 puta, quatuor aut quinque annos à nati-
 vitate.

† Gal. cap. 6. lib. 15. de usu part.

* Gal. ibid.

vitae. He siquidem ita perfecte oblitterantur, ut nihil quicquam vestigii penitus appareat, nec diceret sanguinem unquam ab uno vase ad alterum hac transfluxisse, si oras, illius quæ erat cava, junctas & unitas inter se, & hujus corpus longiusculum minime cavum, sed solidum conspiceres. At quæ nunc de anastomosibus diximus, etiamsi sæpius contingant, tamen in quibusdam sectis hominum cadaveribus, qui perfectam attigerant ætatem, visa est ista, quæ à vena cava ad arteriam venosam transit, foramen habens manifestum, sed angustum valde & obliquum: quod in duobus tantum animadvertimus, etiamsi plusquam in triginta aliis diligenter quæsierimus. Tertio præterea illud foramen à nobis visum est, deinde omnibus qui aderant ostensum anno 1595. mense Octobri cum anatomen celebrarem publice in scholis medicorum præside doctissimo viro Domino Mercatore doctore medico, quod adeo parvum & obliquum erat, ut non nisi stylo tenui & curvo inter duas tunicas nondum penitus unitas propter earum duritiem per ducto, appareret. Quantum

vero ad alteram anastomosin, quæ arteriæ vicem gesserat, quamvis ejus corpus mediū transversī digiti longum, sic à prima conformatione compositum, ita ut vas potius quam anastomosis videatur, non esset deletum semper, tamen adeo attenuatum * Et victum erat factum atque solidum intus, ut potius nervi quam arteria aut vena effigiem præ se ferret. Verum enim vero quia prædicta anastomosis à vena cava in arteriam venosam semel fortassis, aut bis terve ad summum, idque obscure doctissimo medico & chirurgo Leonardo Botallo sicut & nobis videre contigit in his hominibus, qui ad perfectam pervenerant ætatem, in omnibus pueris, & junioribus brutis animalibus, ut vitulis, nec non in quibusdam senioribus & majoribus, ut vaccis, bobus & equis: anastomosin eam in omnibus similiter servari, & in hominibus semper reperiri illi quandam occasionem credendi præbuit, & scribendi eandem anastomosin esse † venam arteriarum nutricem. Sed ni fallor, fallitur ipse, quandoquidem
in

* Andreas Laur. lib. 2. operis anatom.

† In calce lib. de Catarrho.

in senibus raro admodum reperitur: & si in quibusdam reperiat, id præter naturam institutum sit, propter eam quam antea diximus rationem. In omnibus enim natura delere & abolere conatur, ut Galen. ait loco citato: quod, qui plura secabunt cadavera hominum, proculdubio observabunt, & dictis scriptisque confirmabunt. Qui vir doctissimus, & summus medendi artifex Dom. doctor Botallus etiamsi veram historiam anastomosum vasorum, quæ sunt prope basin cordis, non videatur intellexisse, præsertim ejus, quæ conspicua est in auricula dextra cordis (cujus solius mentionem facit) ad exortum coronariæ vene ejusdem visceris, & in auriculam sinistram pervia, qua mediante à vena cava eandem auriculam dextram ingressa in arteriam venosam eique adnatam auriculam sanguinem effundit: siquidem venam arteriarum nutricem vocat, ac si in provectoribus ætatibus, ut in prima, singulis hominibus cæterisque animalibus, quæ vivam in utero gestantur, atque sanguine in eodem nutriuntur materno, inesset, videreturque facile. Observatione tamen &

descri-

descriptione ejusdem doctoris atque
admonitionibus doctissimi atque acutissi-
mi ingenii viri Jacobi Dionei chirurgi Re-
gii collega nostri contextum elegantissi-
mum, qui sexto & decimo quinto de usu
partium, ut dictum est, habetur, legimus
diligenter, aliisque explicuimus, & prædi-
ctarum duarum anastomoseon ibi descri-
ptarum situm, magnitudinem, figuram &
usum non sine magna omnium admiratio-
ne privatim & publice ostendimus. Ne-
glectio autem prædictarum anastomoseon
atque illarum usus, & Gal. contextus, nec-
non veritatis indaganda majorum nostro-
rum segnitie effecerunt, ut embrionum
pulmones crasso nutriri sanguine, ut reli-
quas corporis partes non agnoverint, nec
existimaverint fœtus recenter in lucem
editos, eosdem graviores seu ponderosio-
res multo, nigrioresque habere his, qui jam
per aliquot septimanas aut menses aërem
per os, nares, fauces, & asperam arteriam
non solum ad cordis caloris & spirituum
vitalium refrigerationem, sed etiam ad
eorum conservationem & augmentum
traxerunt & exceperunt. Et præterea
sanguis.

sanguinem iterum attenuatum & elaboratum in dextro cordis ventriculo, cujus systole pellitur in venam * arteriosam, quem pulmones assumunt ad sui nutritionem, qui ideo post hac magis albicantes spongiosi & leves facti sunt quam antea & propter motum frequentem. Ad quem naturalem infantium habitum, qui videlicet omnes, eo quo dictum est modo, pulmones habent ponderosiores quam postea nunquam, cum parcius quam par erat attenti majores nostri Galeni successores extiterunt, in causa fuere & adhuc sunt ut foetibus & pueris recens natis quamplurima symptomata terrifica & lethalia acciderint, non docentes matres nutrices & assidentes ancillulas modum enutriendi eos in prima etate, sumpta indicatione à dictorum pulmonum naturali pondere, ab inspeto munere & officio, quod est in perpetuo fere motu esse, & etiam à partium thoracem moventium, & excrementa in pulmonibus contenta expellentium imbecillitate. Propterea factum est, sitque adhuc, ut major foetuum editorum seu infantium

* Syl. lib. 3. Isago. anat. cap. 18.

fantium pars statim abortu intereat, aut saltem tres quatuorve etatis annos non attingat: eorum vero qui statim à nativitate, ut diximus, excidunt, plurimi derepente moriuntur, unde nutrices & matres sepe suffocationis eorundem accusantur. Et præterea quoniam in cadaveribus eorum, si forte secta fuerint, pulmones crasso sanguine pleni & saturato rubore suffusi reperiuntur, hoc efficit, ut idipsum quoque confirmetur ab iis qui adsunt & præsent, quoniam puerorum habitum naturalem ejusmodi esse non animadvertunt, neque ab aliis edocti sunt. Verum suffocationem istam accidisse à prava victus ratione, illegitima necessariorum administratione & usu, ut à nimia thoracis constrictione in cunabulis, & decubitu humilior in dorsum. censemus, sicut & in capitis plus æquo denudatione, ex qua humoris à cerebro præ nimio calore aut frigore aëris ambientis affecto fusi aut expressi, sic rheuma in pulmones, è quibus, in parvulis & infantibus nulla fit spuitio, aut alterius humoris serosi aut pituitosi excretio, & propterea illorum obstructio, gravitas & oppressio

pressio sunt tantæ in thorace (matre non
 conscia) ut suffocationem asserant fune-
 stam. Suffocationum vero quæ accidunt
 infantibus lactendo & cubando propter os
 & nares obstructa, sunt alia signa: illis
 namque mortuis vestigium cavum & pa-
 pille rotundæ impressio inter utrumque
 labrum apparet, & lactis guttule quæ-
 dam in asperam arteriam & bronchiorum
 principium decurrarunt, atque his spuma in
 ore copiosa adest, faciesque livida sit ad-
 modum, atque labra. De glottide quo-
 que laryngis & ejus duplici sinu pariter
 nihil penitus scripserunt (quod sciamus)
 quotquot à Galeni temporibus auctores
 extiterunt præter doctissimum virum Ga-
 sparum Baubinum Basileæ professorem
 anatomicum & botanicum, nec cur epi-
 glottis sic vocetur, rationem reddiderunt,
 multoque minus certi quicquam de inte-
 gritatis & corruptionis Virginum notis
 protulerunt. Quas tamen symphyses,
 anastomoses vasorum cordis, glottida &
 ejus sinus duos cum his notis virginitatis
 ante viginti annos publice in scholis me-
 dicorum & privatim apud nos ex Galeni
 mente

mente demonstravimus non sine magno auditorum & omnium spectantium comodo, eoque magis quod ad relationes quæ iudicibus fieri sepiissime debent, si quid aliud unquam, necessaria sit istarum cognitio. De quibus, ea de causa natura ordinem sequentes virginitatis & corruptionis puellarum notis in hoc primo libello (amice lector) deinde arreptâ occasione eorum quæ successive fiunt, de graviditate post deflorationem agemus, & postremo symphiseos ossium pubis inter se & ossium ilium cum osse sacro per synchondrosin & synneurosin simul junctorum, quæ in partu fieri solet naturalem dilatationem maxime persequemur. Quam quidem pluribus rationibus, auctoritatibus & testimoniis ocularibus fieri, sætantium & fœtuum comodo demonstrabimus, & probabimus: quicquid Neoterici plures contra scripserint, alii tacuerint, & immotis tantum labiis alii quadam ex parte verum esse dixerint. Eorum enim quidam dilatationem ullam prædictorum ossium in partu fieri plane dictis scriptisque negant: alii posticas duas symphyses quæ ab ossibus
ilium

ilium cum osse sacro fiunt, quodammodo
admittunt & anticam penitus rejiciunt;
sed omnes tanquam ad asylum ad coccygis
retroflexionem seu retrocessionem potius
conjugiunt, quam nos in hoc naturali mi-
raculo nihil conferre aut obesse posse, ut suo
dicetur loco, censemus. Quod cum fece-
rimus, naturam non adeo novereamus esse,
ut nonnulli volunt, satis superque demon-
strasse putabimus, docentes illam constri-
ctionem insignem ossium pubis inter se & os-
sium ilium cum osse sacro necessitatis tem-
pore ejusdem natura providentia relaxa-
ri, plurimumque dehiscere, & egressuris
fœtibus matrum uteros quasi repagulis
sublatis, aperiri. Sed si in aliqua particu-
riente officii immemor segniorque facta
fuerit natura, aut in opere peragendo im-
becillior, hoc illi accidisse verisimile est,
quod rardius proli indulserit aut tempe-
ramento sicciori semper prædita aut male
conformata fuerit. Propterea mulieres
in utero habentes, & pueros adhuc in eo
degentes ac stabulantes non sic negligen-
dos esse hortamur, sed omni auxilio & ar-
te juvandos, ut non minus saltem diligen-

tes se præbuisse videantur medici & chirurgi in partibus dilatan-
dis, per quas exit
fœtus de utero matris, quam quum editus
est, in iisdem constringendis solliciti sunt.
Quod sit apte & convenienter si medica-
menta emollientia qua volēs forma para-
ta symphysibus prædictorum ossium pubis
& ilium adhibita fuerint, ut natura do-
cet, atque ipsamet quantum potest præstat.
Quæ ossa his in symphysibus adeo vehe-
menter constricta sunt reliquo vitæ tempo-
re, ut citius alibi, puta, in medio sui fran-
gerentur, quam à causa quadam pre-
cærætica ab invicem diducerentur, quæ ta-
men tempore partus distrabuntur. Sed
antequam de his plura persequamur, quæ
sunt in gravidis & parturientibus, æquum
esse videtur, ut ea prius quæ in virginibus
& defloratis seu corruptis conspiciuntur,
in medium proferamus. Te autem mo-
nitum, volumus (amice lector) hoc opuscu-
lum primum nos gallicum fecisse; sicque
in publicum proditurum decrevisse, ad eo-
rum sublevationem, qui iudicibus & pa-
rentibus referre debent de conformatione
naturali aut vitiata pudendorum virgi-
num

num aut innuptarum, quarum hæ maximam vim à proci integritati suæ, illæ vero nullam à maritis aut saltem sponſis imbecillioribus & fatuis illatam fuiſſe conqueruntur. Sed cum primas delineationes quibusdam expoſuiſſemus, cognoviſſemusque horum alios ad laſciviam, alios ad vaniloquium & procacitatem potius quam ad fructum aliquem ex eo ſibi & reipublicæ utilem colligendum expetere; inſtituti noſtri rationem mutavimus, atque in ſermonem Latinum convertimus, philatrisque ſolis & literatis hominibus devovimus * Horatii exemplo impulſi, ſic ſcribentis :

Odi profanum vulgus, & arceo,
Favete linguis. Carmina non prius
Audita muſarum ſacerdos
Virginibus puerisque canto.

Bene vale, & cœptis faveto.

* Initio Oda. 1, lib. 13.

PARVI SEU IMI VENTRIS

Multiplex est acceptio, & in eo (exceptis pudendis) omnes fœmellarum genitales partes sunt reconditæ.

CAPUT PRIMUM.

puellarum seu puellarum
virginitatis notas, quæ
ex sola anatome seu po-
tius naturali constru-
ctione & diligenti ejus-
dem inspectione petuntur, exprimere atq;
ostendere volentes, mulierum quoque, id
est, corruptarum habitum declarabimus;
ut aliæ aliis oppositæ, vel juxta se positæ,
earum differentiæ magis innotescant.
Sed quoniam earum partes in pluribus
convenire in paucis differre videntur, si
negli-

negligentius inspicias, ideo dicendum esse prius æquum videtur de partibus communibus, deinde ad particulares erit veniendum. Sunt igitur utriusque partes genitales, quæ fere omnes sitæ & absconditæ sunt in ima ventris inferioris parte, qui locus & pars corporis vulgo apud nos parvus venter appellatur, nec immerito, quamvis anatomici pauci ejusmodi vocabulo utantur. Hypogastrium enim ab his sumitur pro continentibus partibus anterioribus & imis ventris inferioris & non pro parvo quem nunc intelligimus ventre, cujus antequam ulterius progrediatur anatome, saltem brevis & superficialia nobis facienda est, ut partes hujus omnes præsertim foeminarum explicentur; quarum præcipua esse videtur uterus, * qui nihil est aliud quam naturæ campus in quem semen utriusque sexus partim injicitur partim attrahitur, ut nova humani generis proles, multiplicatio & ejusdem conservatio tandiu fiat, quandiu summo creatori placuerit. Parvus venter de quo nunc agitur, etiam si pro infima tantum

* *Arist. cap. 2. lib. 1. de generat. animal.*

Ventris inferioris parte sumatur, ut dictum est, tamen tripliciter potest intelligi: vel enim stricte pro ventre illo parvo, in quo vesica sola inest, quomodo accepisse videtur Diocles Caristius in Epistola ad Antigonum regem scribens, corpus humanum dividi in quatuor partes, nimirum in caput, thoracem, ventrem & vesicam, ut Paulus Ægineta * refert: separatur autem iste venter parvus à magno septo seu pariete quodam interjecto à productione peritonæi facta, quæ productio à collo vesicæ per ejus partem posticam & fundum ad umbilicum usque extenditur, quam fulciunt atque sustinent vasa tria, quæ in ligamenta degenerarunt, vrachus videlicet à vesicæ fundo ad umbilicum perductus, & arteriæ duæ umbilicales, quæ descendunt ad iliacas foetuum quibus inseruntur. Late, ut vulgus sumit, quando nempe vult significare eam cavitatem quæ antice ossibus pubis, postice ossi sacro, laterally inferna parte ossium ilium & ischii terminatur. Latissime vero accipitur parvus venter pro tota illa ventris inferioris parte, quæ à fine antico seu spina costæ

† Cap. 100. lib. 1.

supernæ

supernæ ossium ilium incipit, & ducta utrinque linea transversa ad medium spatium inter umbilicum & spinas ossium pubis sese extendit; comprehendens intra se omnia quæ inferne sita sunt.

Quovis autem modo accipias, partes habet continentes communes & proprias, deinde contentas. Communes continentes sunt epidermis, cutis vera, panniculus parum carnosus hoc in loco, & adeps. Propriæ vero sunt inferiores musculorum abdominis, & eorundem aponeuroseon fines atque superiores ossium pubis partes, idque antice: postice vero os sacrum & quæ superpositæ sunt partes, lateraliter denique infernæ ossium ilium partes cum muscularibus interna in facie atque externa sitis, suis generalibus tectis involucris, cute videlicet & cæteris.

Præterea undique proxime conteguntur, & continentur omnes contentæ peritonæo cum quibusdam ab eo productionibus. At in parvo ventre continetur vesica sola quando strictè sumitur, & quando latius, eo quo nunc intelligitur modo, adduntur uterus & in-

testinum rectum. Sed quando latissime, cum supradiſtis præparantia continentur quoque vaſa ſpermatica, teſtes mulierum, & magna ilei inteſtini portio, quod in mulieribus, quemadmodum in viris aliquando descendit in inguina, potius quam aliud, per peritonæi dilatationem, (nam dum inteſtina descendunt in inguina dilatatur naturalis productio, & nova producitur tanquam vagina) & productionem præter naturam ſimul utramque factam, aut uterum deorſum pellit, ſitque utriusque nimirum inteſtini & uteri prolapſus. Sed quoniam partium genitalium mulierum hiftoriam perſequi polliciti ſumus, de his nobis agendum eſt. Sunt ergo triplices genitales partes nempe vaſa ſpermatica, teſtes & uterus: vaſa ſex ſunt, quatuor præparantia, duæ venæ, & totidem arteriæ. quarum illæ oriuntur, dextra à trunco venæ cavæ descendentiſ infra renes, ſiniſtra vero ab emulgente, & arteriæ ambæ à trunco aortæ enaſcuntur. Quæ vaſa præparantia antequam attingant teſtem utrumque dividuntur in duas partes, quarum una ad teſtem ſeminis materiam, altera

tera ad uteri corpus ejus nutritionem seu alimentum proprium & foetus magna ex parte, & sanguinem menstruum expurgandum, & cum eo humorum colluviem defert. Reliqua duo vasa ejaculatoria appellantur seu deferentia, quæ à testibus orta ad uteri cornua * extenduntur, semenque deducunt perfecte coctum in uteri capacitatem, ad cujus explicationem nobis properandum est quamprimum. Est ergo uterus genitalis pars femellis omnibus maxime viviparis propria, constans simplicibus partibus & compositis: simplices sunt tunicae, venae, arteriae, nervi & ligamenta. Tunicae autem duae sunt propriae, una quæ crassa est, & fere carnosa in duas dividua, fibris rectis paucioribus intus, & foris pluribus transversis prædita: altera tunica est communis à peritonæo producta circa exortum vasorum spermaticorum præparantium, & à regione renum ad testes & corpus uteri fertur ipsum involuens, quæ quamvis sit tenuis, tamen satis valida est: atque etiam in duas, ut reliquæ omnes corporis membranæ excepta

B 3

pia

* Aut loco proximo.

pia matre, facile à diligenti anatomico dividi potest. Recipit uterus octo vasa, quatuor superiora ut dictum est, duas venas à spermaticis & totidē arterias, utrinque unam quæ ut supra commemoravimus, foetui sanguinem ad vitā & nutritionem dum mulier gravida est, cum quatuor inferioribus mox exponendis præbet. Ea vero vasa sunt duæ venæ hypogastricæ, & duæ quoque arteriæ, quæ ascendunt per latera colli usque ad medium uterum ubi coeunt cum superioribus, fitque vasorum communio atque sanguinis & humorum in eo contentorum per idem uteri collum & sinum pudoris derivatio & expurgatio. Habet quoque uterus nervos à lumbis & osse sacro, qui excipiunt quosdam ramulos sexti paris nervorum cerebralium: quo fit ut tanta sit ejusdem cum renibus, stomacho pulmonibus, corde & cerebro præsertim postico sympathia. Sunt etiam uteri ligamenta quatuor, duo quidem superiora, de quorum origine & substantia jam dictum est, quæ infundum uteri prope cornua inseruntur: alia duo sunt inferiora, rotunda, & ita rubentia, ut quidam putaverint

verint esse musculosa, immo musculos esse asseruerint, qui ejusmodi ligament^a concomitantur, ut in virorum vasis spermaticis musculi cremasteres assident, eosque motui matricis inservire voluerint, quorum opinioni lubenter subscribo. Existimo enim matricem his moveri & sursum trahi, aut saltem firmari & roborari, hisque impediri ne uterus relaxetur aut decidat, ut fieri solet, propter gravia onera, quæ multa sæpius sustinet, diuque continet, tum etiam propter ingentes conatus quos præstat in foetibus emittendis deorsum extrorsumque pellendis: denique propter clamores, labores, humores, qui à toto corpore huc defluunt, quique non tantum humectare, sed etiam partem relaxare possunt. Oriuntur ista ligament^a ab anteriore ossium pubis parte, non tamen ab ossibus ipsis vere, sed tenuiter à membrana carnosâ seu potius adiposâ ipsa ossa pubis mediate tangente & investiente, & ascendunt ad musculorum abdominis aponeuroses ossium iliûm costis alligatas, & ossibus pubis, penetrantque eo modo foris intro, quo vasa spermatica præpa-

rantia intus foras, in viris descendunt in scrotum, & ejaculatoria ascendunt supra os pubis, ut cavitatem ventris inscendant, tandemque in corporis uteri fundum lateraliter inserantur.

*Quatuor partium uteri seu
matricis compositarum exactior
consideratio.*

CAP. II.

Superest ut de partibus uteri compositis, (quæ quatuor sunt) paulo accuratius quam antea de simplicibus dicamus, quarum prima omnino externa est, quæ quia pluribus ac diversis admodum partibus constat, ideo pluralitatis nomine donatur, pudendaque in neutro genere vel partes pudendæ appellantur. Appellatur quoque proprie hæc prima & externa pars vulva, quasi vallis seu valva (quamvis totus uterus in suas quatuor partes dividius vulva vocetur à Gal.
* quia mediante rima amplissima in duas divi-

* *Lib. de dissectione vulvæ.*

dividitur partes, dextram videlicet ac sinistram, quæ clauduntur & aperiuntur, ut valvæ alicujus domus insignis, & ab invicem, quando opus est, distrahuntur vel deducuntur aperiunturve minimo negotio. Hanc partem à Gal. † cunnum vocari legimus duplici in loco forsan à cuneo * aut impressione ejusdem & fissura quam effingere solet. Notandum est obiter particulariter & proprie vulvas appellari utramque partem, dextram & sinistram claustrum vaginalis seu hymenis, aut productionis naturalis inferno fini sinus pudoris appensa, quæ tunc apparent quando virgo deflorata fuit atque corrupta, Altera vero uteri pars sinus pudoris est; tertia collum verum; & quarta corpus ipsius uteri appellatur. In quibus omnibus exponendis multa consideranda veniunt; nam genitalium instrumentorum constructionem quivis admirabilem inveniet, inquit Gal. † de utrisque scribens, virorum nempe & mulierum, si eorum compositionem, magnitudinem, conformationem, & reliqua

B 5

omnia

† *Initio ejusdem lib.* * *Vnde dicitur cunus.* † *Cap. 3. de usu part.*

omnia diligenti animo perpendat, quæ partim in hoc libello primo, partim in sequenti explicabuntur. Itaq; virginum & mulierum pudenda dicuntur illæ omnes partes quæ exterius circa orificium sinus pudoris sitæ sunt, cui adhærent aliæ, aliæ vero sunt ab eodem satis longe distitæ, omnes tamen absque sectione conspicuæ: sed ut earum plures virginibus & corruptis sunt communes & omnino similes, sic quoque sunt aliæ quæ inter se tantum differunt, quantum integritas à corruptione distat. Etenim virginitatis suæ sunt notæ, sicut & corruptionis penitus contrariæ. In virginibus enim flos perelegans, in corruptis vero laceratus est, unde tales defloratæ vocantur, cujus tamen dicti floris foliola non deperduntur, immo, quamdiu vivit mulier, servantur, ab invicem tamen distincta & valvarum more disposita in his omnibus quæ nondum peperere, aut parvos quamvis maturos foetus in lucem emisserunt. Sed in aliis quæ multos gestarunt in utero foetus, eosque magnos & crassos, aut his quibus uterus prolabitur, invertiturque sinus pudoris, valvæ penitus delentur,

tur, remanentque tantum carunculæ myrtiloeides quatuor, quæ usum habent utrumque obturandi proxime & immediate orificium sinus pudoris atque impediendi aëris, pulveris leviorumque corporum ingressum in prædictum sinum, de quibus suo loco dicetur. Partium prædictarum aliæ sunt adeo externæ, ut oculis omnino subjiciantur, aliæ vero sunt interiores, quæ non nisi externarum facta diductione patent: & rursus earum plures utrisque, virginibus nempe & corruptis communes, paucae vero particulares & propriæ, quam partium divisionem in sequenti tractatu persequemur. Sed prius de utrisque communibus, deinde de his quæ virginibus peculiares sunt agemus, & tandem per corruptarum notas hunc primum libellum concludemus: atque iis apprimè cognitis, nos nostrique successores Chirurghi in posterum tutius & facilius parentibus, iudicibus, cæterisque hominibus, quando opuserit, de virginum integritate, aut corruptione conquerentibus referemus, satisfaciemusque. Ut ergo partes virginum atque mulierum singulas

communes externas persequamur, incipiemus ab his quæ magis patent, nullaque, ut id fiat, explicatione egent.

Sunt autem pubes labra duo pudendi, magna rima quæ in medio eorum consistit, & in ea Nympharum productio. *Pubes* est ea pars quæ sita in anteriore ossium pubis

bis parte pilis tegitur in ætate provectis, & à linea transversa supra spinam dictorum ossium pubis sita, inguina intra se usque ad colis radicem in viris comprehendit, & in mulieribus pudendi labra pertingit. LABRA vero sunt tanquam monticuli molles, oblongi, compositi ex substantia quæ in toto corpore parem non habet: etenim sunt cutanea, carnosâ quodammodo, glandulosa, spongiosa, adiposa & naturaliter callosa (minus tamen hæc labra callosa sunt quam nates, hæ minus quam vola manus aut planta pedum, quia hæ incessui, vola manus apprehensioni fere continuis & vehementioribus: nates vero tantum sustentationi quæ sedendo fit, & labra pudendorum compressioni quæ fit in coitu, rarioribus mitioribusque dicata sunt) contexta cute, pilis prædita, utrisque admodum tenuibus. Sita sunt ad latera magnæ rimæ, atque ossa pubi pertingunt, a quibus quasi exorta usque ad natium platuram & ultra anum versus extenduntur. RIMA vero magna, de qua supra mentionem fecimus, à regione synchon-droseos ossium pubis fere media superfici-

arie

arie incipiens inter labra deorsum posteri-
ora versus tendit, & in latum atque pro-
fundum semper aucta, tandem in limbo
orificii sinus pudoris postico terminatur,
prope istum locum quod interfæmineum
est, veletiam interforamineum (sic enim
placet appellare) quod inter duo foramina
insignia ani videlicet & sinus pudoris aut
verius fossæ (siquidem hæc exterior est)
& medio dictæ rimæ extra labra apparent,
& propendent duæ apophyses partim car-
nosæ, partim membranosæ quas vulgo
NYMPHAS appellant, quamvis Nym-
pharum partes sint tantum minimæ. Hæc
sunt quæ de partibus communibus exter-
nis summatim dicenda habeamus.

Sequuntur aliæ partes externæ communes, quæ sine prædictarum diductione prius facta nullo modo patent, sed disiunctis atque diductis ab invicem pudendi labris, loco unius quæ antea *rima* apparebat, tres sese offerunt insignes, quarum duæ sunt collaterales & minores, dextra una, altera sinistra, situ, figura, profunditate, longitudine & usu omnino pares. Hæ autem inter prædicta labra & *πλεγμα* conspiciuntur, quæ quidem initio sui sunt parum cavæ, atque superius sive anterius quam labra ipsa exoriuntur, nec non in progressu profundiores fiunt, non labrorum tamen infernum finem attingunt: sed in limbo orificii sinus pudoris seu pronæ sive fossæ terminantur postica, & omnium partium quæ in toto corpore sunt cutim tenuissimam habent, exceptis oris prolapsis & Nymphis. *Tertia rima* (quæ est eadem cum prima initio commemorata) ut omnibus modis est cæteris duabus major, id est longior, profundior & latior, sic in ea multo plura habentur, ut mox audies. Hujus situs est inter duo *πλεγμα* seu Nymphas, & ejus usus sicut & aliarum est

est, ut videlicet partes melius jungantur, claudantur aperiaturque. Quæ autem in ipsa majori rima animadvertuntur quinque sunt: Primum est, quod quo magis retrorsum vergit, eo magis fit profunda & lata, ita ut inferior posteriorque finis tanquam in fossam degeneret: alteram est Clitoris, cujus situs est in fine anteriore & superiore dictæ rimæ; tertium est urinæ ductus, in cujus extremo est orificium colli vesicæ admodum breve, & in ejus ambitu prominentia quædam carnea, à qua orificium ipsum tegitur: quartum est orificium sinus pudoris in medio prædictæ fossæ locatum, quod in virginibus longe aliter quam in mulieribus compositum videtur: de quo dicetur postquam Nymphas & Clitorida explicaverimus: quintum est fossa prædicta satis cava, & utcumque lata, quæ & pronaum potest appellari, quod situm sit ante pudoris sinum, qui naviculæ figuram & usum præ se fert, in quo agri naturæ cultori spatium licet præcipue ante congressus primos cum angustioribus, donec ad sinum pateat aditus.

De Nymphis duabus in pudendo muliebri sitis, earumque nomenclatura & usu.

CAP. III.

Nymphæ *πτερυγία* Græcis, alæ Latinis vocantur, à nobis perpetuo pro iisdem particulis sumuntur; quæ duplices sunt, videlicet utrinque una, mollis, spongiosa, triangularis, angulis inæqualibus prædita, duobus nimirum acutioribus, antico uno, postico altero, & tertio inferne producto extra labra pudendi obtusiore, ut mox dicetur. Sunt etiam quæ ex valvis à Joberto * & nobis dictis Nymphas constituere volunt. Galeni autoritate fulti in introductorio, ut ajunt, quem male, ni fallor, interpretantur. Galenus enim eodem in loco Nymphas Ægyptios excindere consuevisse scribit, & tamen non sunt valvæ quæ excinduntur: quare ad vitandam rerum & verborum confusionem Nymphas à valvis distinguemus, quamvis Nymphæ valvarum

* lib. 5. errorum popularium cap. 4.

figuram ementiantur, & usum similem habeant, præterquam quod valvæ proprie dictæ, & carunculæ myrtiloides sunt multo minores Nymphis, sinuique pudoris tantum, idque proxime & immediate, ut carnea productio collo vesicæ inserviunt & appenduntur: Nymphæ vero nō sic, sed utrumque muniunt orificium mediate, ut mox audies. Nymphæ sunt multo majores quam primo intuitu apparent. Incipiunt enim parvæ & fere junctæ, dextra videlicet & sinistra à limbo ligamentoso cutis quæ est in postica parte orificii sinus pudoris, ubi primus habetur angulus, & in magna rima inter utrumque labrum delitescetes ascendunt, & ubique fere sese tangentes protenduntur usque ad osium pubis synchondroscos infernum finem, & ibi alterum angulum efficiunt atque eminentiam carneam producunt, quæ cum altera transversa paulo interiori tanquam præputium efformant, quo Clitorida Balano haud dissimilem contegunt, & tandem unitæ supra Clitorida, levi prominentia quasi linea ascendunt ad rimæ maximæ principium. Præterea ab eorum medio
sunt

fiunt productiones extra labrorum oras, sed non multum propendentes, quæ substantia, figura & colore cristam galli gallinæ inferiori, & sub gutture ejus domesticæ avis positam inferunt, in cujus extremo tertius angulus antea commemoratus inest. Quæ mediæ productiones nympharum aliquando in tantam longitudinem (inquit Paulus Ægineta †) præternaturam excrescunt & augentur inter labra virginum aut mulierum pudendorum, ut excisione sit opus ad impedimentum & dedecus quod his partibus adferunt, tollendum. Frequentius autem apud Ægyptios quam apud nos aut cæteras nationes id vitii genus mulieribus accidit, sed aliquando uno in latere tantum, rarius in utroque, ut rarius virginibus quam mulieribus accidere solet, adeo, inquam, familiaris est hic affectus Ægyptiis mulieribus, ut Bronchocele Alpium incolis, longitudo capitis Lutetianis, necnon Indiis occidentalibus & in Chinæ regno habitantibus narium simitas, * Quantum autem

† Lib. 6. cap. 70. * In historia Chinae parte secundæ lib. 2. cap. 6.

autem ad causas magnitudinis prædictarum caruncularum attinet, possunt esse generales, ut fluxio & congestio, aut speciales, externæ, ut casus aut tractio digitis facta; antecedentes & conjunctæ ab humoribus, de quibus in præsentiarum non plura dicemus, cum potius partium historiam quam morborum curationem persequamur. Hæ vero particulae, quas Nymphas vocavimus, potius tunica (quemadmodum etiam oris prolabia & cæteræ ejus partes,) quam cute vera rectæ videntur: quarum usus est (inquit Galenus †) talis mulierum pudendis, qualis præputio penis virorum & uvulae ori. Istæ enim impediunt ne levia corpora, ut pulvis, aut aer frigidus sinum pudoris aut vesicam ejusque collum ingrediantur, & urinam tanquam inter duos parietes deducunt è rimæ maxime fundo acceptam, seu sine inferno colli vesicæ eductam, tanquam è tubulo fontis aut scaturigine in oblongum spatium utrinque compressum, effusam, unde late & cum sibilo absque laborum pudendi irrigatione foras profluere conspicitur.

† Gal. lib. de dissect. vulvæ initio.

tur. Sed quare dictæ particulae Nymphæ
appellentur, non satis constat, attamen
quia Nymphæ idem quod sponsæ signifi-
cant, dicemus Nymphas hic merito sic
vocari; quoniam hæ sunt primæ quæ spon-
sum admittunt in opere peragendo, pro-
pter quod sponsalia fiunt, quæ nihil aliud
sunt quam futurarum nuptiarum sancta
repromissio, & nuptiarum causa finalis li-
berorum procreatio: vel nymphæ quasi
lympharum numina dicuntur mutato
unico elemento, quia hæ aquis & fontibus
præsent: sic carunculæ quandoqui-
dem meatui urinario, sinuique pudoris,
ejusque orificio, è quibus tanquam è fon-
tibus aquæ & humores sæpe profiliunt, ad-
stant, magno harum partium & ductuum
commodo, ut dictum est, ideo jure meri-
to nympharum nomina sortitæ sunt. Adde
quod si latius sumatur nomen nympha-
rum, videlicet pro montium præsidibus,
& arborum diis aut deabus, in pudendis
mulierum atque partibus genitalibus ea-
rum aliquid simile inesse, nemo est qui
ignoret, si ossium pubis, partium superpo-
sitarum & adjacentium, quasi promonto-
ria

ria & colliculos, nec non pilorum multitudinem spectet, matricisque constructionem, munus & officium atque arboris cuiusdam floridæ fructiferæque naturam animadvertat, his nympharum nomen maxime conveniet. Et præterea has carunculas tanquam deas tutelares, astites, propitias & vindices experietur, quod fanitatis & lætitiæ partium ejus loci omnium, sicut & earundem doloris & mœstitiæ sunt semper participes, judices & consortes. Ergo perpetuo vocentur nymphe, nec pro nymphis sumantur. quatuor istæ carunculæ, quæ claustrum virginale cum quatuor membranis carneis constituunt in virginibus, quæque in defloratis degenerant in valvas duas in extremo serratas, dextram & sinistram, & in his mulieribus quæ plures emisserunt foetus, aut quibus sinus pudoris descendit cum utero & invertitur, pendetque veretri modo inter earum femora, aut denique quibus sinus orificium valde dilatatum est, degenerant penitus in quatuor carunculas myrti baccas referentes. Nunquam etiam nym.

nymphæ labra appellentur; sunt enim hæ diversæ & apprime distinctæ partes, ut ostensum est supra.

De Clitoride seu tentigine seu Veneris æstro & dulcedine amoris, atque de caruncula quæ in extremitate collivescæ conspicitur.

CAP. IV.

Nunc ratio expostulat, ut quid sit Clitoris, seu tentigo, de qua sic scripsit Juvenalis: * *Clausit adhuc ardens*

* Satyra 6.

ardens rigida & tentigine vulvæ, seu Veneris cœstrum, exponamus. Sed antequam hoc fiat, oportet primum rem paulo altius repetere: In mulieribus igitur quemadmodum in viris duo sunt ligamenta foris rotunda, dura & crassa, intus vero cava, unde nervi cavi appellantur, spongiosa & vasorum multitudine intertextorum plena, quæ oriuntur à symphyfi sine medio facta inferne & utrinque inter ossa pubis & Ischii, & à loco vicino qui est inter dictam symphyfin & Ischii tuber, à quo musculi quoque duo, penis utrinque unus ducunt originem, quem cum opus est, erectum tenent prædictaque ligamenta concomitantes ascendunt versus synchondrosia ossium pubis, in cujus infima parte coeunt efformantque corpus pudendi seu virgæ virilis, quæ horum ossium perioffio & ligamentis per membranas alligatur, accepto tamen & sibi ascito prius vesicæ colli sine inferno & urethræ principio. Musculi quoque penis duo sunt, alii à levatore ani exorti, & meatui urinario substracti, quæ desinunt in pene plusquam medio, prædictumque ejus meatum exprimunt, quem.

ad.

admodum duo alii sæpe commemorati
ejus corpus firmant. Notandum est præ-
dicta ligamenta cavernosa inter se non ita
perfecte uniri, quin latus unum penis ab
altero linea quadam media alba possit, in-
tus præsertim, distingui: unde si virga se-
cetur per transversum, tria notatu digna
apparent, duo videlicet corpora spongiosa
in medio nigra & sanguine plena, linea
prædicta alba ab invicem distincta, & ter-
tium his substat urethra. Hi muscoli hoc
in loco nervos etiam admittunt insignes
productos ab osse sacro, & inter se mistos,
cum quibus venæ & arteriæ ab hypoga-
striis secundum colli vesicæ ductum ferun-
tur ad mentulæ latera ejus dorsum versus,
deinde per totum ejus corpus ut aliæ venæ
& arteriæ per cutim à pudendis delapsæ di-
sparguntur. Nolo hic immorari diutius,
& glandis quæ in extremo penis est sita,
longam narrare historiam, quæque ut ipse,
substantiam spongiosam habet, paulo ta-
men solidiorem intus: glandi etenim toti
nulla cutis adhæret, sed membrana solum
proxime ipsam investit, mediate vero à
penis cute producta atque reflexa ejusdem

fit involucrium seu tegumentum, quod præputium nuncupatur, & ligamentum ejus ex nervorum extremitatibus inferne situm conficitur, quod frænum seu filum vocant. Multas pudendi virilis proprietates, actiones & usus, ut ea quæ de erectione, motu, extensione, robore, & optima compositione, seu conformatione, dici possunt, prudens omitto, cum ea sint præter institutum, quare ad Clitorida revertamur. Diximus igitur mulieres ut viros habere ligamenta cavernosa seu spongiosa venis, arteriis, nervis & musculis congenitis prædita, initio distincta, sed quæ aliquantulum progressa, nempe in synchondrosi ima conjunguntur, corpusque penis efficiunt unum, satis durum & solidum, quod membranosis tantum ligamentis ossium pubis divisioni, eorumque ligamentis & perioestio alligatur, à quo loco apparere incipit, & tanquam tegi præputio videtur, quum antea ligamenta ista cum cæteris musculis nempe & vasis sub nymphis latitarent, nec nisi firmiter appressis digitis duobus indice & medio perciperentur, donec tanquam in balanum dege-

nerarint. Quæ cum ita se habeant, animadvertimus Clitorida mulierum à mentula virorum quidem differre longitudine, meatus communis urinæ & spermatis, & muscutorum unius paris defectu: sed cum ea convenire situ, substantia, vasorum illuc sanguinem & spiritus deferentium copia, tensione seu erectione, titillatione vero prævalere maxime in iis quæ raro Venerem exercent, eandemque appetunt. Quare mirum non est si authorum quidam Neotericorum hanc mulierum particulam (Columbus * præcipue) œstrum Veneris & dulcedinem amoris appellaverint: siquidem visæ sunt earum quædam, quibus cum blande tractaretur ista productio, semen ocyslime emisisse. Hæc enim est pars qua mulieres parum prudentes, libidinosæ, & plusquam brutali impetu percitæ invicem abutuntur in confricationibus, unde confricatrices appellantur: non autem nymphis eas mutuo intromittendo in sinum pudoris, ut nonnulli somniant, quoniam Nympharum corpus est quovis fatuo pene ad id præstandum

C 2 ineptius

* lib. II, rei ANATO.

ineptius, multoque minus propter molli-
tiem attritioni aut titillationi convenit.
Carunculæ vero in extremitate ductus uri-
næ sitæ unicus habetur usus nobis expli-
candus: hæc nimirum data est à natura ad
præpediendum aërem externū, ne ingredia-
tur capacitatem vesicæ post emissum loti-
um per collum breve & latum: ejus ta-
men pars quæ ad fossam tendit, carunculæ
vicem gerit, claustrumque virginale & ejus
membranas roborat. Hic igitur partium
pudendorum virginibus atque corruptis
communium enarrationi finem imponi-
mus, & ad peculiarium notas festinamus.

*De orificio sinus pudoris virginum
atque corruptarum.*

CAP.

Nam. 3.

C 3

CAP.

Sequitur orificium sinus pudoris explicandum; quod tanquam in pronao seu fossa sedem habet (ut diximus) quodque omnino differt in virginibus ab orificio sinus mulierum: siquidem in virginibus tale est penitus quale à natura efformatur. Sed mulierum sinus orificium tale semper conspicitur in posterum, quale relinquitur post compressionem, deflorationem & corruptionem per coitum cum viris videlicet dilatatum & lacerum, absque ulla spe recuperandæ unquam integritatis pristinae; sed potius cum certitudine majoris dilatationis futuræ, præsertim si iterum comprimantur, foetusque edantur, nisi Rhagades, dura & magna cicatrix aut scirrhus (ut aliquando per morbum fit) in ambitu dicti orificii supervenerint, à quibus quidem angustius redditur. Hos affectus in pluribus nos vidimus mulierculis, quas ob id mariti subire amplius nunquam potuerunt. Prædictum ergo virginum sinus pudoris orificium est in ejusdem pendulae productionis extremitate situm

tum, quam circularis quædam cavitas sita in ambitu radicis ejusdem cingit, & hæc productio partim carnosæ, partim membranosæ est substantiæ, eidem sinui, suis corpore & cavitate multo angustioribus continuæ, figuræ totundæ, in extremo acutiori, unico foramine præditæ, & latitudine ad summum unius medii transversî digiti longæ, quæ idcirco extra nympharum multoque minus labrorum pudendi oras, quibus undique circumsepta est, nunquam apparet, sed in medio fossæ supra commemoratæ semper abscondita manet. Tantum abest igitur ut nymphæ vocari debeant ejus productionis lacera partes quæ in valvas aut carunculas degenerarunt: quum istæ nunquam excrescant, ut nymphæ aliquando solent, aut producantur in mulieribus, ut contra potius semper immi nuantur, & sinum versus reducantur. Ista productio multis nominibus donatur, vocatur enim flos virginum, hymen quasi limen addito elemento (1) bucton, germen floris, nonnullis Columna & claustrum virginale appellatur, quod quidem in ingressu transversum situm esse veteres

quidam male existimaverunt. Quæ particula componitur ex quatuor carunculis myrti baccas referentibus, quæ sitæ sunt tanquam in quatuor angulis dicti sinus, in singulis videlicet singulæ, membranosæ & rugosæ illius vaginæ sinus pudoris foeminarum, in quam virilis inditur penis dum copulantur cum maribus, & veneris utuntur amplexibus. Quas quatuor carunculas connectunt sive ligant inter se quatuor membranæ carnosæ, sitæ singulæ in singulis interstitiis caruncularum, quibuscum fere æqualiter protenduntur. Itaque dicta productio ex quatuor carunculis & totidem membranis facta & in conum truncatum finita, admodum similis fit germini, seu capiti, seu (ut barbaro hoc utar vocabulo) bucto rosæ, Gallice *bouton de rose*, florum pulcherri-mæ semiexpanso, sive longitudinem, sive crassitiem, paulo tamen minores, aut rotunditatem inspexeris, adæquatæ prius, id est, sectis vel penitus sublati quinque fratribus foliaceis dicti germinis seu bucti capulam constituentibus, de quibus quidam poëta sic scripsit in Epigrammatis.

Vere novo varias educit Dædala flores
Nec roseo est terris ullus amabilior,
Hic croceos superat quos Thmoli collis
odores.

Et tener è terra divite mittit Ambros.
Inde sibi roseis circumdare pulchra corollis
Tempora, nec voluit sacra carere Venus.
Quin etiam vates dicunt (si credere fas est)
Auroræ irriguis atria plena rosis.
Nec mirum si grata diis, quum diva colore
Se imbuat, ut superis gratior ipsa foret.
Huic niveos inter flores largitus honorem
Præcipuum est, mundi qui regit arte
domum:

Ac rem ne sacram violarent omnes ferarum,
Custodire suum jussit utrumque latus
Fratres: sunt ex quinque duo cum crine
decoro.

Tot quibus est pilis arida casaries.
Ultimus at vere custos, rigidusque satellites
Marte coma partem perdidit horribili:
Ergo natura minacula cernere fas est.

Quinque rose fratres cum statuunt capulam.

Quæ causa est cur eadem productio flos
virgineus à nobis vocetur, qui cum integer

est, quia virginitatis notam univocam & omnibus certissimam præbet, idem solus illæsam significat, & alium hymenem præter ipsum quærere, vanum est, quicquid fictum scriptumve sit ab iis qui nos præcesserunt. Sed notandum est in quibusdam virginibus carunculas & membranas eas conjungentes, atque productionem quam efficiunt esse nunc breviores, nunc longiores, crassiores aut tenuiores quam in aliis, sicut & orificium, quod est in ejus extremo, in quibusdam est latius, & in aliis angustius: unde minor aut major in primo concubitu difficultas: Hæcque productio recte à Galeno membrana præputio similis vocatur, est enim producta & in extremo perforata, ut præputium, sed est paulo carnosior & mollior præputio. Quod si prædictus flos vim & violentiam ab impetu mentulæ & compressione passus fuerit, nec tamen facta est ejusdem in orificium & sinum pudoris intromissio, membranae tantum lacerari incipiunt, nec productionis formam amittunt, quia carunculis adhuc coherent. Prima autem membrana quæ vim patitur est antica colli vesicæ

vesicæ monticulo inhærens, deinde postica, quibus laceratis effinguntur duæ valvæ, dextra una, sinistra altera cohærentibus adhuc ejusdem lateris carunculis duabus mediante salva interjecta utrinque membrana, postremo collaterales, quæ sæpius ad primum partum usque integræ servantur, præsertim ubi masculorum virgæ sunt mediocres, & virginum carunculae breves & crassæ, atque orificium sinus pudoris illarum latius quam in cæteris existit. Contra vero duæ collaterales aliquando lacerantur rimæ in deflorationibus seu constuprationibus virginum, quando videlicet caruncule posteriores sunt solido viciniore, & anteriores duæ valde conjunctæ cum monticulo collo vesicæ innato. Quod si mentula crassa sit, nec orificium solum, sed & sinum subierit, pervaseritque ad ejus fundum, tunc membranae inter carunculas positæ prius commemoratæ ad sui radicem & antea descriptam circularem lineam per medium corporis, aut qua parte alteri caruncularum alligantur penitus rumpuntur, lacerantur, atque in seipsas contrahuntur: & cum vi-

cinis partibus, id est carunculis quibus adherent, uniuntur ita perfecte, ut deletas omnino esse judicares, maxime cum foetus emiserunt perfectos, ut videre est in pluribus, quibus cum parvulae erant, aut grandiusculi pueri, membranofum sub lingua ligamentum, filum vocant, exsectum est, in quibus nullum postmodum secti ligamenti vestigium remanet. Quae membranae cum lacerantur fit dolor major quidem in junioribus quae deflorantur propter partium siccitatem, sed in his minus sanguis effluit propter vasorum exiguitatem. In natu vero grandioribus, & iis praecipue quibus menses fluere solent, contra minor fit dolor propter hymenis humiditatem & laxitatem; plus sanguinis tamen effunditur propter ampliora vasa, & sanguinem fluentem & fluere paratum. In quibus omnibus carunculae quatuor praedictae quamdiu vivunt, etiam si plures, triginta si velis, foetus in utero habuerint, gestaverint, maturosque ediderint, servantur ad interitum usque. Quae quidem carunculae, aut quae ex his & membranis sunt valvae, quamvis propter lacerationem membranarum & frequentem atque cum impetu factam a viris com-

compressionem reflectantur sursum ad sinus muliebris orificium multo quam antea latius factum : usu tamen non destituuntur, sed valde necessarium habent, præstantque. Proxime siquidem obturant istud orificium impediuntque, ut dictum est saepe, ut aer frigidus, aut pulvis, aut corpusculum aliquod externum sinum ingrediatur, ut nymphae secundo loco & labra pudendi atque ligamentum cutaneum si supersit tertio & exteriori id munus obeunt, quemadmodum oris etiam labra si ab externis numerare incipias primo, lingua secundo, tertio uvula, & quarto loco glottis laryngis impediunt eadem ne intro ferantur in Tracheiam arteriam involuntarie in Oesophagum. Quum igitur carunculas istas in mulieribus etiam senio confectis intueri liceat absque sectione ulla, sed partium pudendarum exteriorum digitis tantum in utrumque latus facta distractione; cumque vestigia sicut & in omnibus corruptis claustris vaginalis & hymenis laceri & disrupti lippis & conforibus manifesta sint, mirum est quomodo de virginitatis notis dubitaverunt plures, dubi-

dubitantque adhuc, nec parthenicorum constructionem, positum, & figuram, nec eorundem rimas post corruptionem animadverterunt viri sagaces, quum fabricæ corporis humani diligentissimi perquisitores fuerint. *Falsa enim alii de virginitate & hymene decantarunt, alii fatua protulerunt, scripseruntque*, existimantes illum esse membranam transversim sitam nunc extremitate inferna sinus pudoris, nunc in medio cavitatis ejusdem sinus, eamque alii cribri foramina sicque integram virginitatem judicabant. Alii verò in medio unicum esse foramen dicere maluerunt: ad quam membranam venæ feruntur & arteriæ, quæ in primis coitibus seu conatibus veneris disrumpuntur, unde sanguinis effluxus in omnibus fieri debere contendunt. Alii nullas esse membranas, sed latera sinus uteri dextrum & sinistrum, vel potius interiorem partem ejus cum posteriori adhærescere dicunt, ita ut in distentione quæ à subeunte fit pene vasa aperiantur aut lacerentur quædam, unde sanguis emanare solet. Sed ista omnia vana sunt, non enim hymenem membranam
unam,

nam, sed quatuor esse asserimus, non eandem esse transversam, sed omnes rectas ab inferno sine sinus pudoris deorsum tendentes, non quatuor esse tantum membranas hymenem ipsum constituentes, sed & quatuor carunculas quoque concurrere ad virginale claustrum & florem puellarum componendum. Qui flos seu claustrum virginale, aut bucton seu columna nonnullorum non plura habet foramina parva, sed unicum tantum satis insigne, illudque non est in extremitate sinus, sed est in extremitate claustri, seu productionis sinus appensæ. Præterea sanguis qui exit in defloratione corruptione aut constupratione virginū non à vasis tantum ruptis & apertis insignioribus procedit, sed à membranis carneis laceratis & à carunculis diductis & attritis. Uteri sinus quem male collū vocari à quibusdā diximus, latera, seu interior & posterior pars non junctæ sunt, sed semper distinctæ, inestq; cavitas insignis etiā in recens natis, per quā humores ab utero virginum præsertim grandiorū & sanguis menstruus foras expurgantur. Operæ præciū est quoq; audire aut legere quorundā scripta
qui

qui virginem non corruptam esse dicunt, si filum ei ab extremo naso ad coronalis futuræ medium & finem sagittalis, per glabellum & frontem mediam extensum, collum ejusdem puellæ intra se comprehendere possit.

*Comparatur claustrum virginale
ocello gariophilato & lilio, ut
supra germini rosæ;*

CAP. VI.

QUod si quis animo complecti & mente concipere non possit, quomodo virginum integritas earumque defloratio dignoscatur, & quærat quam ob causam vulgo utamur hoc vocabulo vel nomine (deflorationis) nec similitudine adducta germinis seu bucti rosæ semiexpansi in utriusque cognitionem devenire potuerit, facile intelliget si vetonicam altilem hortensem majorem seu ocellum gariophilatum non semifloridum, sed florem omnino explicitum habentem sibi proponat, cujus similitudo valde

valde convenit cum virginis partibus ejus integritatem significantibus. In veronica enim gariophilatæ seu ocelli gariophilos redolentis floris figura duo consideranda veniunt: Primum folia in gyrum disposita (quæ pampæ barbaris & olitoribus vocantur) quorum à germine pediculi virentibus capulis circunsepti, & tanquam in una cauda sunt conjuncti; de quibus postea plura dicentur: alterum est cavitas oculorum cavitati similis, unde denominationem assumpsit, in cujus medio ejusdem floris foliola & stamina, ut & in oculi cavitate sita sunt cilia, sic in virgine sunt partes externæ pudendæ videlicet, labra, nymphæ & earum particule tanquam plura folia majora (quibus foliorum verbis utuntur etiam nebulones in suis lenociniis, foedis colloquiis & locutionibus) & est productio seu claustrum virginale in fossæ seu pronai medio positum, quod ocelli floris folia minora refert. Sed floris nomen quia multifariam sumitur, explicare primum oportet latius, seu improprie nimirum & stricte, seu proprie: latius pro omni re quæ cæteras bonitate, pul-

pulchritudine aut dignitate antecellit, aut pro omni re quæ sana minimeque corrupta est, in quibus quidem modis virginitas ipsa virginitatisque notæ accipi possunt. Quid enim inter homines laudabilius, pulchrius aut dignius pudica & honesta virgine? Contra vero quid corrupta (etiam præclaris corporis & animi dotibus prædita) turpius, abjectius aut vilius haberi aut excogitari potest? Nihil profecto magis horrendum etiam parentibus lasciva, nihil propinquis detestandum magis contaminata puella: nam de ea nullus bene sperare in posterum audebit, omnes verò contemnere & irridere non verebuntur. Late etiam & improprie adhuc nomen floris sumitur pro quadam tenuissima substantia farinæ volatili simillima, quæ caulibus, præcipue nudis herbarum & stirpium omnium, atque fructibus maturis & intactis insidet, quæ spectantibus jucunditatem præbet, & integritatem significat: hoc etiam modo flos virginibus convenit, & operæ pretium est intactam virginem videre, & cum ea versari. Quid enim modestius, quid venustius, quid denique

nique suavius virgineis sermonibus? Stricte autem & proprie sumitur floris nomen pro plantarum omnium præcipue herbarum pulcherrima parte, quæ tunc producit, panditur & apparet, cum plantæ ad suum rigorem & statum pervenerunt, quod nomen hæc pars retinet, flosque nuncupatur, qui non tantum seminis futuri spem inducit spectantibus: sed etiam ejusdem figurarum atque colorum varietas oblectat, nec non facultas multiplex, quibus differentiis distinguuntur genera & species, mares à fæmellis, nostrates ab exoticis, & hortenses ab incultis. Et quemadmodum nil pulchrius aut suavius flore, fructu aut semine in plantis legitur: sic in virginum corporibus nihil integritate, hymene & ejus flore præsertim illæsis & intactis præstantius habetur aut desideratur: hoc enim prudentiam, castitatem & optimos animi mores significat. Quum igitur floret ocellus gariophilatus, ejusque floris foliola explicita sunt atque ordine simplici, duplici vel triplici in gyrum disposita in medio sui cavitatem efficiunt superficiariam, simillimam cavitati faciei homi-

num

num adhuc viventium quæ circa oculos
conspicitur, quæque Græcis γλένη appel-
latur, unde flos iste nomen accepit ocelli.
Circa autem radices sive pediculos ejus
dum viget, remanet semper capula. Quod
si ejus ocelli vel senio vel nimia humiditate
& vi aliqua proprie dicta capula laceretur,
pediculosque amplius foliorum floris re-
tinere non valeat, ita ut ista huc & illuc fe-
rantur: tunc pulchritudo quæ in situ di-
ctorum foliorum & singulorum constru-
ctione erat posita, amittitur, floremque
ruptum atque crepatum deturpatumque
esse dicimus, nec amplius præ manibus ha-
bere cupimus, sed projicimus: sic etiam
virginum claustris & hymenis, aut floris
nuncupati membranis laceratis caruncula
retrahuntur ab invicem & diducuntur,
tuncque virgines deturpantur, deflorantur,
& male audiunt, ac proinde è consortio
aliarum virginum (nisi nupserint) ejiciun-
tur. Quæ defloratio seu pendulæ produ-
ctionis dilaceratio ab illata vi & violentia à
Chirurgis animadvertitur, judicaturque
facile maxime ab iis qui mediocriter ver-
sati sunt in hysterotomia. Præterea vir-
ginita-

ginitatem florem nuncupari, aut saltem
flori comparari debere, maxime lilii, dice-
bat vir doctus Renatus Beroaldus, summus
œconomicus, plantarum studiosissimus,
mihique amicissimus. Nam lilii flos suo
niveo candore humilitatem & benignita-
tem significat, visum oblectat, animum
exhilarat atque reficit si tantummodo re-
spiciatur. At vero si tangatur atque ma-
nibus pedibusque teratur, foetet, nauseam-
que parit: sic puellæ quamdiu virgines
sunt & prudentes, semper aliquid benigni
& propemodum divini præ se ferunt & spi-
rant: At vero illo frequentiore virorum
consuetudine si utantur, plurimum gratiæ
& venustatis deponunt. Quod si earum
virginitas tangatur, integritasque lædatur,
ita ut de his aliquid detrahatur, singulo-
rum aures & nares inde offenduntur, &
præ corruptionis foetore torpescunt atque
inficiuntur. Hujusmodi autem mulieres
ex virginibus facta quemlibet in posterum
admittere absque dolore possunt, quem
antequam claustrum virginale disrumpe-
retur, non nisi cum labore & dolore tole-
rabant. Certissimum enim est omnes vir-
gines

gines, quamvis ætatem nubilem attigerint, coitumque exoptaverint, primos congressus habere difficiles: & dolores pati alias aliis majores, propter membranarum lacerationem, atque sinus & ejus orificii angustorum necessariam dilationem, quæ fiunt in primis conflictibus venericis, nisi menstrua eo temporis momento fluant, duobusque, tribus quatuorve diebus ante fluxerint. In his enim nulla est fere penis intromittendi viris & admittendi virginibus difficultas, propter partium præhumidarum relaxationem atque lubricitatem, ita ut membranæ carnosæ carunculis interpositæ minimo cum negotio, & nullo fere dolore dilatentur, cedantque subeunti mentulæ potius quam lacerentur. Unde quidam nuptiarum suarum alioquin castissimarum puellarum suspectam habuerunt virginitatem, ad cujus contextus probationem, *historias* hic *duas* vere comicas subjungere atque conscribere placet, quarum prima talis est. Nobilis quidem Jurisperitissimus domisellam sexdecim annos natam virginem castissimam in uxorem duxerat, quæ nuptiarum

tem.

tempore & die menses patiebatur, passaque fuerat tribus ante, ut postea duobus adhuc diebus continuis ei fluxerunt. Is autem floris ignarus, cum præ cupiditate æstua-
ret libidinis satiandæ & nuptam arderet, vespere facto, quam primum in thoro cum ea dormiturus decubuit. Verum sopori minus quam Veneri uterque addictus, statim suam nobilis aggressus est, quam primo insultu & vix salutato hymene compressit, subiitque facile, hinc maritus tristis effectus, suspectam uxoris alioquin pudicæ habuit castitatem. Mane autem summo venit socrus genero dicens se admodum ægre tulisse tota nocte quod superiori die non eum monuerit, suæ filiæ ante tres dies menstrua abunde fluxisse, fluereque adhuc. Quod cum sit, dixit illa, abstinere viros ab huiusmodi virginum & mulierum consortio toto purgationis tempore, ut honestum, sic illdem uti sordidum, atque legibus divinis, naturalibus & humanis vetitum, atque prohibitum est, propter multa quæ inde sequuntur incommoda. Quare mi fili, inquit illa, quum filia mea, nunc, ut opinor, tua uxor nondum munda sit,
& pla-

& plane purgata, si mihi credas, solus ad aliquot dies dormies, aut saltem ab ea abstinebis. Quibus verbis libenter annuit recenter uxoratus, dissimulans etiam si moerore & tristitia esset confectus propter multas concurrentes opiniones quæ illius animum exungebant, agitabantque. Modo enim de relinquenda uxore tacitus cogitabat, modo de lite movenda apud summos iudices pro dissolutione matrimonii, facilius sua opinione & iudicio consummati, existimans fortasse tantis deliciis nephas esse absque labore frui: ut poëta comicus ait, sicque perplexus quasdam probationes vel nugas potius investigare contendebat, quibus idipsum exequi posset, infinita denique alia deliramenta quæ occurrebant, in utramque partem apud se differebat. In his autem dum versaretur dubius, tres elapsi sunt dies & totidem noctes absque consolatione ulla, etiam si rem totam negotiumque suum aperuisset integre medico physico amico suo qui (ni fallor) medicus aliquam corporis libentius, quam tanti affectus animi curationem suscepisset. Interea purgatio domifellæ ab-

solvi-

solvitur, ipsaque nullius culpæ sibi conscia,
& tantæ mariti mœstitiæ ignara lætatur,
speratque brevi tempore bene sibi futu-
rum, & proinde solum ad munditiem pro-
more parandum sibi curat atque admovet.
His peractis elapsisque stans diebus socrus,
prudentissima generum monuit ei licitum
esse quando vellet cum uxore dormire, &
tuto proli indulgere; jacuerunt una, sed
perperam prima ac altera nocte rem ha-
bere conati sunt. unde utrique conjugii
gravius quam antea malum accidit. Sed
tertio die tandem voti compotes facti; læ-
tati sunt, quiete & amice in hunc usque
diem vixerunt, prolemque habuerunt foe-
cundissimam. Quamobrem nobilis Ju-
risperitissimus, ejusque amici quidam mi-
rabantur, quibus ipse veram & integram
historiam sæpe, serio & jucunde narrare
solebat. *Altera historia est*, mercatoris
cujusdam nomine Bigami à nobis vocati,
quia pro secunda vice matrimonium con-
traxerat cum virgine eusarca ejus vicina,
duos & viginti annos nata. Horum au-
tem nuptiæ factæ sunt, cubnerunt, sed ita
facile, liberaliter & oportune egerunt, ut

ex virgine facta sit mulier, quæ eodem temporis momento concepit, gravidaque ipsa fuit. Postridie vero nuptiarum Bigamus mane summo surrexit, atque ad merces emendas cum suis sociis rura satis longinqua petiit, nec reversus est ante vigesimum diem. Is dum ruri esset, rerumque suarum satageret, in memoriam sæpius revocabat facilem quem habuerat unicum cum uxore nova congressum, nec omnino suspicione castitatis ejusdem vacabat, quamvis hac de re conqueri unquam non decrevisset: siquidem à longo tempore uxoris amantissimæ & parentum ejus famam audiverat, agnoveratque optimam. Reversus vero domum Bigamus & uxor dormierunt simul, sed rem habere tentarunt frustra ista prima vice, propter angustius multo redditum quam antea sinus pudoris orificium, post fluxionem menstruorum & partium pudendarum exsiccationem. Qui propterea mirari non desinit, contra, plurimum torquetur, & apud amicum quendam conqueritur, dicens se facilius cum uxore dum virgo esset, difficilius vero cum eadem gravida convenisse.

Signa

Signa enim graviditatis apparebant inap-
petentia ciborum nempe, nausea perpe-
tua, decolor facies, membrorum lassitudo
& alia. Verum Bigamus mercator & non
philosophus erat, nesciebatque istas partes
sicut & alia corpora membranosa quæ hu-
mectantur plurimum dilatari & extendi
posse, & cum exsiccantur, constrictiores
& angustiores fieri. Quare virgo corru-
ptam, & corrupta ei virginem referebat.
Nec mirum hoc cuiquam videri debet:
etenim virgines quæ semel tantum aut bis
coierunt, idque fluentibus menstruis ve-
rius dilatationem solam, eamque parvam
quam lacerationem simul ullam passæ fu-
erunt. Quod utrumque vitium etsi acci-
disset, reparatur tamen facile atque cito cu-
ratur: cessatis namque menstruis, ut sic-
ciora illis mulieribus pudenda redduntur
& proinde constrictiora & angustiora: sic
Venere ab iis quæ corruptæ fuerunt, atque
semel aut bis tantum coierunt longe vale-
re iussa, quia accedit quies partium, si ea-
rum quædam ab invicem recenter solutæ
parum dissideant, eadem procul dubio re-
uniuntur, & integritati pristinæ restituun-
tur,

tur, ita ut gravida esse possit, cui etiam
virginitatis notæ iterum appareant. Ista
autem quæ diximus de his quæ menstrua
patiebantur dum defloratæ fuerunt, de
aliis quoque dicere possumus: idem enim
his atque illis accidere potest, dummodo à
Venere & coitu abstineant. Matres ergo
aliæque mulieres quæ puellarum earum-
que famæ & honoris curam habent, vide-
ant caveantque ne dum matrimonio eas
conjungunt, integritatis suspectas reddant
maritis, nisi prius de earum purgationibus
si patiantur, præmoneant. Patiuntur au-
tem sæpius dum nubunt virgines præer-
tim maturæ viro, bene habitæ, & singulis
mensibus expurgari solitæ, quia tunc lætan-
tur plurimum, ambulant, saltant, & deni-
que totum corpus magis antea quam ex-
ercent atque movent, animumque exhi-
larant, unde menses accelerantur, diu-
tiusque perdurant. Satis ergo superque
virginitatem quæ filiarum propria est,
eiusque notas & signa ex orificii sinus pu-
doris, & ex ejus naturali constructione
persecuti sumus, demonstravimusque his
violatis, quomodo ex virginibus corru-
ptæ

ptæ fiant, quas in posterum mulieres semper quotiescunque earum mentionem faciemus, appellabimus.

De signis quæ mulieribus fœtis conveniunt.

CAPUT VII.

DIximus antea quid mulieribus sit peculiare, quibusque signis dignosci queant, si addiderimus veluti pro corollario, quod mulieres habent pudendorum labra levigatiora seu depressiora & pilos eorum ex cute erumpentes crispas magis quam virgines, nisi equitare sapius domisellorum Italicarum & Gallicarum more assueverint. * Arque etiam eas quæ pepererunt cutim ligamentosam in parte postica orificii sinus pudoris sitam habent multo laxiorem, quæ cutis laxitas quia semper fœtis iisque solis adest, nisi prolabatur uterus, fœturæ signum unicum & univocum esto: cui cutis epigastrii rugositas adiiicitur, quamvis quibusdam

** Joertius errorum popul. lib. 6. cap. 4.*

dam illa non accidat. Plures enim videntur mulieres quæ multoties pepererunt quibus tamen ventris cutis rugosa non est, ut iis quæ parvos, quamvis maturos foetus ediderunt, ut sunt obesulæ, aut paucos, ut viragines consueverunt, quia in illis cutis facile, & in his raro distenditur, unde vis nulla infertur ut rugæ posthac consequantur. Sunt etiam quædam aliæ quæ collo & humeris appenso sublevaculo sive subligaculo ex canina pelle aut tela lineæ constructo, thoraci lumbis, quo præcincto sic concinne ventrem tumidum sustinent, ut nullæ aut paucæ rugæ post partum appareant. Contra vero sunt quædam mulieres quæ nunquam pepererunt, immo etiam virgines, viri, adolescentes & pueri qui hydropelaborarunt, deinde sanati sunt, quibus adeo venter distentus fuit ab aqua in ejusdem capacitata contenta ut cuti vis illata fuerit: quibus naturæ beneficio & artis operibus exhausta & evacuata adiutis eadem contrahitur, in eaque rugæ quædam aliquando apparent, unde colligimus ventris rugas constituere signum æquivocum tantum, *Recentem* autem

tem *puerperæ signis* & symptomatibus dignoscuntur, nimirum lacte in mammis turgidulis contento, dilatatione insigni & tumefactione cedematosa partium pudendarum, lochiorum & aliquando lactis per uterum expurgatione aut cum urinae mitione, necnon ossium pubis ab invicem distractione. Quæ quidem distractio etiam si in omnibus non tantum mulieribus pariendo, sed etiam brutis animalibus foetulos emittendo ut plurimum fiat, tamen hujus seculi philosophis & medicis non est in confessio: unde detrimentum omni animalium generi non minimum adfertur, ut postea videbitur. Ista sunt quæ naturalem & foelicem partum subsequuntur symptomata quæque eadem sunt totæ mulieris signa vulgaria.

D 4

De

*De quibusdam qua non raro acci-
dere mulieribus puerperis solent
in difficili partu.*

CAP. VIII.

Sunt & alia signa simul & symptoma-
ta, quæ partum recentem demon-
strant extraordinaria & insueta, cate-
ris multo majora & periculosiora, partui-
que difficili succedentia, qualia sunt ma-
tricis totius inflammatio, gangræna, cor-
ruptio & putrefactio, & ejusdem casus;
ut uxori ejusdem ludimagistri vicini &
amici nostri accidit, quæ tamen supervixit
per tres annos, sed misere. Siquidem
una cum matrice, postica vesicæ substantia
quæ ei incumbibat, etiam corrupta fuit ad
ureterum fere implantationem & eorum
ingressum in cavitatem ipsius vesicæ un-
de guttatim urina per ulcus vesicæ in
corpus externum intestini recti effundeba-
tur: deinde foras distillabat per locum in
quo erat sedes uteri aut saltem vaginæ
ejusdem antequam in putredinem abiisset.
Cui urinæ stillicidio alia duo supervenere
sym.

symptomata: alterum fuit osium pubis tanta strictura & constrictio natura vacuum abhorrente, ut ne minimi digiti extremum non nisi vix immitti potuisset in locum unde sinus pudoris & totus uterus per putredinem abierat. Alterum, exulceratio partium infernarum seu pudendarum una cum urinæ salis, aut tartari aut fæcis admodum incrassatæ circa pilorum radices concretione & adhæsiōe. Minora sunt, sed tamen calamitosa quæ sequuntur, nempe ruptio seu laceratio veri uteri colli, aut sinus pudoris antice cum postica vesicæ parte: unde fit ulcus tandem callosum per quod urina in vesicam à renibus per ureteres delapsa, contineri non potest, sed statim effluit per dictam lacerationem posticam vesicæ in sinum pudoris, deinde foras. Quod tunc deprehendes facile, si stylum argenteum aut alium per vesicæ collum in ejus cavitatem immiseris, & digitum indicem aut stylum alterum in sinum pudoris introduxeris: efficies enim ut duo corpora immissa concurrant atque (ut inquit Chirurgi) nudatim seu immediate sese tangant, quod ex strepitu aut

saltem ipso contactu deprehendes. Alias vero postice finditur sinus pudoris aut verum uteri collum, & cum eis rectum intestinum, & tunc per eundem sinum ster-
cus è recto intestino educitur, quam utramque lacerationem & membranoso-
rum corporum ruptionem posticam nimi-
rum & anticam vidimus, sed sæpius anti-
cam. Sed, an exulcerationes, laceratio-
nes & ruptiones istæ accidunt nimia disten-
sione à puero exeunte facta, aut ab obste-
trice partes prædictas digitis & unguibus
lacerante, an ab utroque, in posterum di-
sputabitur, concludeturque tanti mali tres
posse esse causas, unam matris, alteram fœ-
tus, tertiam obstetricis.

*De sinu pudoris, secunda uteri par-
te, qui male à pluribus ollum
appellatur.*

CAP. IX.

QUantum ad alteram uteri partem
attinet, dicimus merito sinum pu-
doris vocari quod habeat cavitatem

tem profundam & latam, os vero multo angustius: & eorum opinionem miramur, qui totam rimam amplissimam sinum muliebrem vocarunt, quum sinus nomen ei nullo modo conveniat. Caterum tanquam vagina quædam est in quam inditur penis virilis, quæ naviculæ cujusdam formam habet, unde pronaum prædictæ rimæ pars posterior & cutis quæ eidem sinui aut naviculæ præest à nobis appellatur, necnon fossa, quia tanquam vallis est monticulis undique cincta. Nihil autem in virginibus peculiare habet sinus pudoris; præterquam quod in iis angustior est quam in mulieribus, quia nihil est unquam ejus cavitatem ingressum aut ab ea egressum solidi & crassi quod dilatare potuisset: sed menses tantum aut humores qui expurgati fuerunt omnes liquidi, qui quidem irrigare aut humectare, non autem dilatare aut vim aliquam illi inferre possunt. Cavum autem esse sinum pudoris à prima conformatione insigniter in bene conformatis puellulis est verissimum, quod in plurimis recens natis & subinde mortuis à nobis parentum rogatu sectis observavi-

mus, in quarum prædictum pudoris finum, digitum indicem, & in claustrum virginale minimum seu auricularem immisimus, nec obstaculum à membrana aut vasis ullum in medio sitis, ut nonnulli volunt, invenimus, nec secto in longum sinu quidquam quod obstare posset vidimus, aut sensimus. Hic sinus membranosus, nervosus & ubique rugosus est, magis autem in ingressu quam in medio aut fundo antice vesicæ versus, quam pollice ad rectum intestinum: est enim inter utrumque situs. Quod natura efficit ad maiorem amantium voluptatem, sed adversim non aversim concubantium: nam in antica & superna balani parte dorsum penis versus non modo asperitatem, sed fere circularem prominentiam seu projecturam ipsa posuit, qua blandus fit attritus, & inde titillatio major quam si aversim pecudum more concumberent. Unde colligere est unicum esse naturalem hominibus gratum & prolificum coeundi modum, in quo viri & foeminæ mutuis sit amplexus & partium genitalium copula aptior, titillatio major, seminis virilis injectio

jectio directior in cervicem & uteri cavum
ejusque attractio, retentio atque conceptio
tutior, propter mulieris situm, & uteri ac
ejusdem partium motum, aptiores. Hæc
enim pars in coitu movetur nunc sursum,
nunc deorsum, alias dilatando se aut con-
stringendo, aut etiam subsaltando; sursum,
ut longiori mentulæ cedat, deorsum, ut ei-
dem breviori occurrat & semini, substan-
tia & rugis sinus atque uteri, ut ligamentis
obsequentibus. Quare non inepte sed jo-
cose à quodam dicebatur, omnes viros cum
omnibus foeminis, & omnes foeminas cum
omnibus viris convenire posse, si cætera
consentiant. Siquidem iste sinus fit in
coitu quantum voles brevis aut longus,
digito tamen immisso indice, aut commo-
dius pollice ejus fundum attingi potest,
atque veri colli principium, quod vulgo
orificium interius uteri vocatur, atque tra-
ctari, durumne sit & scirrhosum, clausum
vel apertum magis quam decet, rectum
vel in aliquam partem contortum, dela-
psum vel sursum retractum, exulceratum
vel non exulceratum. De latitudine &
amplitudine vero non sic res se habet, sem-
per

per enim est capacissimus pudoris sinus, ita ut non mirum sit, quomodo adeo crassa quæ imittuntur pessaria aut alia corpora continere possit absque recti intestini & vesicæ nocua compressione: cui fœcume-
gestio tarda & difficilis, atque urinæ frequens mictio succederent, nisi amplior multo & vastior esset ventris imi interna capacitas in mulieribus quam in viris.

*Sequuntur tria problemata par-
thenica.*

*Suntne pudenda puellarum aliquan-
do ut masculorum male confor-
mata, & si sint, Cbirurgiâne
emendari possunt?*

PRIMUM PROBLEMA.

IN conformatione corporis cujuscun-
que individui naturam ludere aliquan-
do nemo dubitat, ita ut ex infinitis ejus-
dem speciei & sexus animalibus vix aut
nunquam duo similia reperiās: quæ varie-
tas tanta non in delineationibus tantum &
figu-

figuris, sed & in animi moribus etiam posita maxime à temperamento pendet. In partibus singulorum construendis eadem quoque sæpe aberrat propter defectum aut excessum materiæ, aut propter ejusdem in aliquam partem & locum, ubi non opus erat, translationem: unde vitium duabus partibus accidit, uni in defectu, in excessu alteri. Idipsum autem hominibus frequentius quam cæteris animantibus fieri solet propter intempestivam Venerem, maxime vero circa renes & genitalia utriusque sexus. Videre enim sæpe contingit in uno eodem subjecto plures venas emulgentes & arterias ad alterum renem aut ad utrumque ferri: plures quoque spermaticas quas à truncis venæ cavæ & arteriæ magnæ descendentes, aut ab emulgentibus præter solitum vario modo exortas & deductas. Renes ipsi etiam variant: aut enim majores sunt solito aut minores, aut unus tantum est maximus, aut quatuor parvi: sæpius vero duo mediocres, quorum alter, nimirum sinister, frequentius deficit quam dexter, aut statim à conformatione siccessit, inutilis fit & iners. Quod

in duobus sectis cadaveribus his novissime elapsis annis observavimus. Primum fuit domisellæ de Raco, præsentæ D. Milolo doctore Medico celeberrimo, alteri vero dominæ Veron quæ ambæ concives & vicinæ nostræ fuerunt. In utroque enim cadavere sinister ren excarnis penitus erat, & ejus vasa apparebant contracta & exsiccata, aliquid adipis in ambitu habentia: magnitudinem & figuram minoris fabæ non excedebat aut hujus loci glandulæ, quæ divisioni nervi costalis per totum mensesentium majori sui parte distributi apponitur. Genitales quoque variant partes, ut est prius dictum, virorum nimirum in numero & origine, præsertim vasa: testes quoque in situ, numero, duritie & molitie, sunt enim sæpe laxiores aut constructiores, aut molliores, & aliquando non descendunt in scrotum; sed in inguinibus manent, & aliquando, sed raro admodum, tres in scroto testes reperiuntur. Veruntamen quod pro tertio sæpe judicatum est, tandem nascentes hydroceles initium esse comperimus. Sed frequentius in pudendorum conformatione natura ipsa ludit & aberrat;

aberrat: alii enim longum penem, alii brevem, tenuem alii aut crassum, præsertim in extremo jumentorum more habent; alii phymosi aut paraphymosi laborant, ut aliis ligamentum balani adeo breve est atque crassum, ut virga omnino in arcum trahatur, dum natura eam erigere contendit. In aliis urethra glandem non attingit, & in quibusdam penis nullo modo perforatus est, contra vero in aliis perforatum, & tanquam in duas partes divisum est scrotum circa exortum penis, ubi nempe terminatur collum vesicæ: ideoque penis brevis admodum totus ibi latitat tanquam inter duo labra pudendi muliebris ac si Clitoris tantum esset. Quod facile rudioribus imposuit hujusmodi pueros seu masculos esse, aut femellas, aut hermaproditas. In femellis quoque multa deficiunt; aliquando enim parum aut nullo modo iis est perforatus sinus pudoris, nec cavitas ulla inest, aut orificium solum parum est apertum: quia carunculæ aut membranæ carnosæ quæ istud componunt sunt in extremo unitæ aut ab invicem parum distatæ, aut fossa exterius sita non apparet,

paret, sed ligamentum cutaneum & labra pudendi duo inferne continua sunt, aut nymphæ cohærent inter se. Clitoris aliquando quoque producitur magis quam decet, ita ut mulierculæ credant infantem masculum esse potius quam remellam. Ex quibus malis conformationibus quamplurimis, paucæ quidem in masculis & pauciores in femellis Chirurgia emendari possunt. Attamen tuto & facile quædam ad naturalem habitum reducuntur, præsertim cum sinus quidem cavus est, & apertione tantum externa indiget; quod appressis digitis j. dicatur, aut etiam quando tumor cum dolore & tensione à mensibus retentis & collectis fit in cavitate uteri, collo ejusdem, sinu pudoris & locis circumjacentibus percipitur: aut cum dilatare orificium tantum angustius oportet, aut nymphas & labra continua solvere, aut ligamentum cutaneum novacula scindere & relaxare, subducto prius baculo ligneo, stylo ferreo aut argenteo stillicidii more excavato, aut forficibus, immisso altero convenienti, id est, fere rotundo cultello seu brachio. At vero quibus orificium sinus pudoris est
valde

valde carnosum & crassum, parietesque ejusdem sinus sese contingunt coherentesque, iis Chirurgia nihil aut parum proficitur: siquidem dicti parietes vix diduci possunt & cavitas fieri apta nequit, neque facta conservari, immo iterum diducta cicatrice dura adeo constringuntur, ut penem intromitti, difficiliusque fatum emitte sinat. Verum si immisso digito, aut speculo tenui, aut quovis instrumento alio interius orificium veri colli uteri deprehenderis, & tamen angustiore sinum pudoris totum vel quibusdam in locis annulatim compositum & corrugatum judicaveris, facta scarificatione utrinque satis profunda incisione levi convenienti instrumento ad justam dilationem & consuetam amplitudinem revocabis, ad cujus conservationem opera & labore opus est, & fessulis admotis seu subductis donec cicatrix inducta fuerit, ut nuperrime factum fuisse nobilissimæ mulieri ab expertissimis Chirurgis collegis nostris accepimus.

*An sexus fiat mutatio, seu filia in
filium conversio.*

PROBLEMA SECUNDUM.

Eorum opinionem mirari non defino
qui femellas mutari posse in mascu-
los contendunt, quum nulla sit ra-
tio aut argumentum satis validum quibus
id probari possit, præsertim in hominibus.
Etenim sunt utriusque sexus partes genita-
les adeo inter se dissimiles in substantia,
magisque in compositione, situ, figura,
actione & usu, ut dissimilius quicquam vix
reperiri possit, & quanto magis inter se si-
miles sunt cæteræ omnes totius reliqui
corporis partes (exceptis mammis, quæ
quamvis primario à natura datæ sint ad
cordis & ejusdem caloris & partium tho-
racicarum munimentum & conservatio-
nem, tamen in mulieribus sunt tumidiores
propter usum quem secundario habent)
tanto minus genitales partes unius sexus
cum alterius partibus conveniunt, si con-
ferantur, maxime vero earum usus propter
quem

quem solum & nunquam propter seipsas singulae partes corporis expetuntur. * Sunt igitur utrique sexui partes generationi dicatae, verum in coitu mulieres materiam, viri vero formam ad embrionem & puerum conficiendum ministrant. Coitus ergo necessarius est ut id fiat, sed coeundi appetitus longe diversus est: nam mares Venerem appetunt ut depleantur, semenque suum extra se tanquam in alium locum ceu agrum ejiciant, foeminae vero contra ut impleantur: utrumque enim semen virile & proprium recipiunt, & quandoque concipiunt. Quamobrem omnes saltem majores uteri partes cavae sunt ad colem excipiendum aliae, aliae vero ad semen prolectandum, concipiendum & foetum continendum. At vero masculi contra genitalibus partibus praediti sunt porosis tantum & fere solidis, duriusculis & rotundis omnibus excepto pene qui meatum habet, quo quidem natura abutitur ad semen deducendum in uteri aut vicini alicujus loci capacitatem, à qua postmodum saepius dictum virile semen injectum effluit. Quod autem

* Gal. de usu part. lib. 17. cap. 2.

autem penis habeat longitudinem & cavitatem omnes norunt, verum hanc potius ad lotium emittendum, & illam solum ad agri culturam & seminis deductionem pauci notarunt. Præterea mulieres genitales habent partes in imo ventresitas & reconditas, renumque regioni per vasa & ligamenta membranosa alligatas, quæ propterea descendere non possunt, multoque minus absque relaxatione magna propendere, unde dolor, exulceratio & humorum fluxio fierent: quomodo igitur ex mulierum genitalibus partibus viriles fiant non video, quibus tamen solis saltem in hominibus & quadrupedibus sexuum fit distinctio. Sed unde error iste tamdiu perseveraverit, perseveretque adhuc ut credatur filiarum in filios conversionem fieri; quid sentiam libenter enarrabo; dicamque obstetrices quasdam, & post eas plures mulierculas quæ parturientibus adesse solent deceptas duplici modo fuisse olim, ut nunc quoque decipiuntur, existimantes primo ex infantibus quibusdam recenter in lucem editis qui cum filii essent, filias tamen fuisse; & secundo ex iissem filiabus filios evasisse.

evalisse. Quod unico exemplo & recenti historia facile fieri posse ut sic hallucinentur mulierculæ ostendetur. Sed primum eorum meminisse oportet, quæ superiori capite seu problemate à nobis scripta sunt: Naturam videlicet in corporibus hominum fabricandis non raro aberrare, ne dicam ludere; maxime vero circa partes genitales utriusque sexus hominum. Ad *historiam* igitur festinat narratio. Lutetiæ circiter annum millesimum quingentesimum septuagesimum septimum in vico sancti Dionysii mulier quædam noctu peperit filium, qui festinanter propter virium imbecillitatem baptisatus fuit pro filia quæ Joanna vocata est, quam paucis post diebus pro masculo & filio mater prima, deinde alii viri & mulieres agnoverunt non sine magna omnium admiratione & applausu, Joannemque ex tempore puerum appellaverunt. Erroris causa fuit, mala conformatio partium genitalium, penis videlicet brevioris & penitus tanquam in superna parte rimæ maximæ reconditi, Clitoris more inter duo labra & nymphas
puden-

pudendi foeminei latitare soliri, quæ partes in hoc puero apprimè effictæ erant propter constrictiorem *pa'Flu* istam, quæ per medium scrotum inter duos testes excurrit, à radice penis incipiens inferne & ad perinæi locum & annum usque extenditur, unde latera duo scroti eminebant tanquam labra pudendi muliebris in quorum medio rimia quoque erat. Vides quomodo pueri duplici mala conformatione istarum partium prædictæ mulieres fuerint deceptæ aliosque deceperint quamplurimos, inter quos parochus seu pastor ipse fuit. Paremi *hystoriam* audiui sæpe à D. & Magistro Francisco Nodeo Chirurgo doctissimo collega nostro, cui sæpius ultro narranti fidem adhibui propter viri auctoritatem & novitatem rei, quæ oculatissimis quibusque, sed incautis hominibus errandi occasionem præbere potuerit, quum una ex parte defectus materiæ, & ex altera excessus à natura fuerint commissi, in pueri partium genitalium exteriorum seu pudendorum conformatione naturali.

*An virgines corrumpantur absque
consortio viri?*

PROBLEMA TERTIUM.

A Causa antecedente sola aliquan-
do fit tanta humorum fluxio in ute-
rum ejusque ligamenta; ut earun-
dem sequatur partium relaxatio, cui si ali-
qua procatarctica causa accedat, ut clamor,
vociferatio, exsufflatio, alvi cum conatu
dejectio, difficilis mictio, tussis, omnis de-
nique alvi compressio & labor, in ponde-
ribus ferendis, gravioribus trahendis, pel-
lendis aut sublevandis deorsum facile in-
testina & uterus propelluntur: tuncque si-
nus pudoris compressus & inverti coactus
claustro virginali graviter incubat, ejusque
ruinam minatur & adfert, in quo solo vir-
ginitatis notæ observantur. Cum ergo
predictum claustrum virginale ab omni-
bus quæ suprapositæ sunt partibus sic com-
primitur, vimque maximam patitur, nec
inferius descendere potest propter firmam
cohærentiam & alligationem quam habet
E cum

cum collo vesicæ, recto intestino, ligamentis Clitorida constituentibus, cæterisque vicinis partibus, sensim non tamen sine dolore dilatetur ejus orificium necesse est, atque membranæ quæ carunculis interjectæ sunt lacerentur. In his vero virginibus quæ digitum aut aliud quippiam præter penem in sinum pudoris ad voluptatem immittunt, non res sic se habet: Etenim claustrum virginale iis non rumpitur, siquidem dolorem ullum sentire nolunt dum per se voluptuantur. Quod cum factum est, sinus pudoris inversus & dilatus delabitur foras, propendetque inter virginis femora, figuram atque situm mentulæ virilis, vel potius intestini alicujus præ se ferens, necnon crassitiem ovi saltem galinacei, & longitudinem trium quatuor aut quinque digitorum habens. Ista inversio sinus pudoris quæ vulgo uteri prolapsus appellatur, est ejusmodi, ut internus dicti sinus pars fiat externa, & superna inferne conspiciatur. Cum autem ista supervenerint omnia, virginitatis notæ penitus tolluntur delenturque, nec amplius differentia ulla est quantum ad sensum vi-

sus & tactus attinet, inter tales virgines & mulieres à viris corruptas, quæ plures maturos eosque magnos in lucem emiserunt pueros, etiam si prædictarum virginum uterus, ejusque sinus in locum pristinum reducat. Quod in duabus similiter affectis castissimis virginibus animadvertimus, nec cuiquam mirum videri debet, si claustrum virginale hoc pacto dilatetur, ejus membranae lacerentur, deleanturque ad uteri ejusque sinus inversi foras prolapsum, quum idipsum fiat propter penis multo tenuioris in prædicti sinus capacitatem, ingressum, atque etiam quum claustrum orificium naturaliter sit satis apertum. Præterea si comparatur claustrum illud virginale cum productione naturali peritonæi nullo modo cava & valide constricta; quæ nihilominus tamen in pluribus cujuscunque generis aut nationis, ætatis, sexus atque vocationis fuerint, sæpe dilatatur, & cum ea simul nova producit ab interna dicti peritonæi parte; per quam utramque intestinum aliquod (sæpius tamen Ileon) ad testem usque descendit. Prædicti autem humores initio hujus asser-

tionis commemorati, ut varii sunt, & multiplices, sic varius eorum fluxus & effectus foeminis accidit cujuscunque ætatis fuerint, conditionis aut regionis: otiosis tamen magis familiares sunt, & divitibus quam pauperibus & operariis. Puellæ enim & valde juvenes ætatis videlicet quinque, sex, septem, octo, novem, decem, undecim, duodecimve annorum non raro hujusmodi humorum fluxu continuo infestantur, magisque grandiores natu absque ullo præcedente aut subsequente menstrui profluvio, vel contra: necnon mulieres, quibus cessato menstruali profluvio, & gravidis, quæ eodem penitus carent, perpetuo fluunt aquei, tenues & frigidissimi humores, alias crassiores, subcrocei & acres pudenda fere ubique exulcerantes. Unde gonorrhææ foedæ suspicio & ulceris à contactu impuro contracti, inducitur, & inde lites moveri plures vidimus coram iudicibus puellarum famulos aut vicinos aliquos accusantibus violenta constupratione. Alias vero quæ erant maturæ viro, corruptas fuisse voluntarie & consentientes dicebant parentes, quas proinde non modo

modo jurgiis & clamoribus, sed & verberibus afficiebant. Nuptas quoque vidimus quæ in maritos assurgebant, & contra, nam mariti suas uxores accusabant. Quas omnes querelas composuimus sæpe asserentes & ostendentes puellis reliquisque omnibus, cujuscunque ætatis fuerint fœminis accidere posse, ut non à contagione aut virulentia quadam externa tanta profluvia & ulcera promanarint, sed à prava universi corporis humorum per uterum sese expurgantium scaturigine & colluvie. Unum superest nobis dicendum, quod sæpius vidimus in dissectis cadaveribus puellarum seu virginum & aliarum mulierum profluvio uteri albo dum viverent laborantium, quæ ob aliquem morbum alium gravem extinctæ fuerant. In utero enim earum humorem limpidissimum invenimus, qui è cavitate ejusdem guttatim stillabat per verum collum in sinum pudoris, in quo candorem tantum acquirebat, ut cretam aut calcem dissolutam in aqua dixisses, & ejusdem mixtionis crassitiem quoque, in aliis majores, & in quibusdam aliis minores, An vero id fiat, id est, ista

albedo & inspissatio humoris antea tenuis & limpidissimi, acquiratur coctione aliqua, vel aëris externi appulsu frigidi potius, ut videtur, aliis judicandum proponimus. Advertendum quoque est humorem aqueum prædictum expurgari saepe per uteri sinum in virginibus & in quibusdam defloratis gravidis & non gravidis: unde colligere est non semper per venas, quæ ad uteri corpus feruntur, hiantque quando opus est suis osculis, in ejus cavo prædictum humorem derivari: sed etiam per eas delabi quæ ad infernum finem veri colli uteri desinunt, & præsertim in gravidis, in quibus exacte clausus est uterus.

Problematum finis.

Tabula f. 93. 94.

OPUSCULI PHYSIOLOGICI
LIBER SECUNDUS.

In quo tractatur de graviditate & partu naturali mulierum, probaturque ossum pubis ab invicem & ossum ilium ab osse sacro utrinque fieri distractionem.

De collo uteri tertia ejus parte.

CAP. I.

IN hoc opusculo duo nobis facienda initio proposuimus, primum est puellarum virginittis & deflorationis notas ostendere, quod in priori libro praestitimus: in hoc autem secundo superest ut alterum exequamur, nimirum ossum pubis inter se, & ilium cum osse sacro utrinque distractionem in partu naturali fieri, probemus.

Quod rationibus, autoritatibus & exemplis ostendimus, atque doctorum virorum adhuc superstitem testimoniis confirmabimus: & non tantum in mulieribus, sed etiam in omnibus viviparis animalibus (cætera enim his ossibus animalia carent) eam quoque fieri concludemus. Sed prius nobis graviditatis mentio facienda est, postquam uteri duas reliquas partes interiores explicuerimus, nempe collum verum & corpus ipsius uteri: siquidem superiori libello omnes simplices & compositas duas priores, sive exteriores, nimirum pudendum & sinum pudoris, si non exacte, saltem satis dilucide, exposuimus. Prima igitur quæ explicanda venit, totius uteri pars tertia collum est, quod constat substantia membranosa, sicut reliquæ ejus partes. Collum autem verum seu cervicem matricis cum Fallopio * dicimus eam partem esse cæteris tenuiorem & angustior, ut Galenus † etiam partes ossium tenuiores cervicis appellat, in quarum extremo ait, esse capita nunc longiora, alias breviora pro ratione dictarum cervicum: omnia

* In obserat. † In præfatione lib. de ossib.

omnia tamen rotunda corporis integram effigiem & compositionem sequutus, in quo cervix seu collum tenuius situm est inter caput & truncum ipsius corporis, ut nemo ignorat: sic pars ista quam verum uteri collum appellamus, tenuior est multo cæteris, ejusque ambitus angustior sinu pudoris inferiore & matricis corpore superposito, in quo multa scitu & notatu digna censentur. Primum est ejus ductus seu cavitas, quæ quamvis adeo sit angusta, ut vix stylum aut ligulæ ferrum majusculum, aut ad summum parvi calami scriptorii tubulum admittere possit, & pollicari latitudine longa sit, per eam tamen omnium opinione virili semen injici recta in cavitatem corporis uteri debet, ut fiat utriusque seminis occursum, conceptio, fermentatio, puerorum conformatio, & eorum postea accretio. Quæ tamen angusta cervicis via nos docet virile semen vi matricis impleri, cupientis attrahi potius quam virgæ virilis, quasi industria aut naturali instinctu tecta injici: nisi enim mulier delectetur in coitu, semenque uterus apperat atque projiciat, statim prædictum semen quantum-

vis valide ejaculatum effluit, minimeque concipitur. Præterea advertendus est ingressus seu orificium colli prædicti, quod quamvis maximè amplitudini & cavitati sinus pudoris continuum sit, nihilominus tamen angustissimum sit, semperque con- niver excepto eo temporis momento, quo semen virile proleat trahitque uterus; aut quando per id ipsum fit solemnis quæ- dam evacuatio, qvalis est menstruum expurgatio, aut vitiosorum humorum, aut puris derivatio, irritæ conceptionis ex- pulsio aut foetuum emissio. Tunc enim hiat apertumque est plurimum istud orifi- cium colli veri uteri; quod vulgo, *Le co- ronnement de la mere* dicitur ab obstetrici- bus, quia dum partus tempus accidit, id ipsum quod alio tempore parvum utrum- que oblongum & transversum sit, figu- ramque referat oris catuli recens nati aut tinea piscis: eo inquam tempore, rotun- dum coronæ modo sit, nec statim amplitu- dinem sinus pudoris habet, sed sensim di- latatur. At Medicis & Chirurgis vulgo orificium interius uteri nuncupatur, etiam- si ingressus cavitatis uteri non sit, sed ejus- dem

dem colli tantum, ut jam dictum est, quod
orificium prædictumque collū cum semel
ingressum est semen viri spirituum impetu
& pudendi virilis longitudine delatū ejusq;
robore ejaculatum, & matricis attractrice
vi & facultate prolectum ne facile effluat,
natura asperitates longitudini totius cavi-
tatis dicti colli apposuit atque efformavit,
quales boum aut saltem felium in linguis
videre licet, quæ radices habent inferne si-
tas, acies vero interne seu superne tenden-
tes: unde ingressum facile egressumque
difficile ferunt. In collo uteri insuper
utrinque exterius sunt multiplicia, eaque
insignia digitatim aut pectinatim disposita
atque insita vasa à venis majora quam ab
arteriis, quæ ejus substantiam penetrant
atque in cavitatem dicti colli desinunt,
aperiunturque, quando opus est, quibus
menstrua (si quæ fluant in gravidis) ex-
purgantur omnium opinione & consensu,
atque virginibus quibus adhuc uterus clau-
sus est (si diis placet) quemadmodum &
illis propter conceptum semen aut embri-
onem seu foetum contentum in ipso utero.
Quæ opiniones duæ mendosæ videntur,

quarum prima est, gravidas tantum mulieres & non alias purgari per collum uteri: nam omnes per dictum collum purgantur, omnibusque uteri humectantur: altera quod virgines habent uterum clausum, quæ rationi & experientiæ contraria est: est enim in bene conformatis virginibus omnibus via aperta & ab orificio exteriori illius productionis quæ claustrum virginalle constituit ad orificium colli, & à dicto orificio ad fundum usque uteri continua, Angustia quidem duæ insignes sunt in orificiis prædictis tantum, sed nunquam obstructions nisi in gravidis mulieribus; in quibus statim à conceptione ad partum usque tota videlicet gestationis tempore os uteri est ita exacte clausum, ut ne specillum quidem possit intromitti (inquit Galenus *) quod tamen non est necesse, ut experientia quotidiana docet: fiunt enim in gravidis magnæ evacuationes sanguinis, & humorum purgationes ab interna capacitate ipsius uteri affatim felici cum successu, aliquando pravae conceptiones salvo foetu ejiciuntur: sed hæc rara sunt, rariores

* Cap. 7. lib. 15. de usu part.

riores quoque superfœtationes, frequentissimæ vero abortiones quæ propter compressionem & subagitationem gravidarum & alias ob causas accidunt. Quare valeant qui membranam quandam in orificio interiori uteri constituunt, seu potius ejus colli, ut dictum est, quam cole lacerni subeunte seu rumpi volunt, antequam virgo perfecte corrumpatur. Quod si ita esset, virgines nunquam purgarentur suis mensibus, nec unquam devirginarentur, perpetuoque maneret ista membrana, quum viri mentula tantummodo huc usq; ad titillationem & nunquam ulterius intromittatur propter ipsius uteri instabilitatem & prædicti veri colli angustiam quare quærere tam alte virginitatis aliquam notam vanum est atque ridiculum. Quod autem mulieres purgentur suis menstruis per collum potius quam per uteri corpus, probat Columbus, † quia (inquit ille) multo plura & majora sunt vasa in eo quam in ulla alia uteri parte. Præterea exemplo cujusdam mulieris *Sancta* nomine tan-

† *Columb. lib. 6. unico cap. constante ad finem.*

ne tantum & non re ipsa, quæ propter male ante actam vitam laqueo suspensa iugulataque est, quo tempora menstrua patiebatur, cuius cadaver secuit, diligenterque observavit dicta menstrua expurgari per collum tantum, & non per cavitatem aut corpus uteri. Ibi enim copiam sanguinis vidit, & vasa superius dicta pectinatim seu digitatim insita, plena sanguine fluente aut fluere parato, nec non collum atque sinum pudoris madida cruore & minime uteri cavitatem animadvertit. Similiter duarum mulierum cadavera secuimus quibus menses fluebant interneciones seu suspensionis tempore, in quibus prædictas colli uteri venas amplissimas vidimus, sanguinem menstruum effundentes copiosum in collum uteri verum & sinum pudoris, & nullas in corporis uteri cavum. Huic orificio colli aliquando cancri aut scirrhi superveniunt incurabiles, eoque magis si menstrua deficient, quia sanguis qui expurgari solebat, ibi diutius cunctatur, remoratur & calefit, rarius in fundo cavitate ipsius uteri maligna ista ulcera & tumores nascuntur.

*De quarta totius matricis parte, &
fetus formationis tempore.*

CAP. II.

Nunc ratio exigit ut de corpore uteri dicamus, quæ particula quamvis à nobis in partium enarratione quarto loco tantum posita sit, omnium tamen præstantissima est, ejusque gratia cæteræ factæ sunt, tum simplices, tum compositæ, cujus rei rationem ante reddidimus. Uterus proprie dicitur hæc pars ab utre, quia cava est, & impleta distenditur utris modo. Corporis autem uteri substantia reliquarum partium substantiæ similis est, videlicet membranosa, quanquam in his sit quædam differentia. Nam pudenda utcunque carnosâ sunt & mollia, sinus pudoris rugosus & asper, collum durum & angustum, sed propria corporis substantia medio quodam modo habet: est enim illis (pudendis scilicet) durior & compactior, his vero mollior conspicitur, denique uterus magnitudinem atque figuram habet pyri mediocris, sed in gravidis major redditur, ut in virginibus & nunquam sætis minor

minor existit, quam in his quibus sæpius intumuit venter. Uteri corpus semper situm est in hypogastrio seu ventre inferiori inter vesicam & rectum intestinum, quibus suo collo & sinu pudoris alligatur: ipsum vero corpus liberum est, nullique annectitur ut extendatur contrahaturque liberius. Uterus concipiendi generandique instrumentum est, quod ut commode fiat in ipsius corpore prædicto, cavitas est fundum versus bifida nullo septo, sed tantum linea recta in dextram & sinistram partem divisa, *bonæ* Mathioli seu fabæ vulgaris capax, quæ cavitas ut ingressum, per quem semen virile admittit attrahitque, habet manifesto cavum: sic fundo ipsum corpus præditum est, in quo duo sunt cornua exterius sita, in quibus ejaculatoria mulierum vasa spermatica tantummodo porosa desinunt, per quæ semen proprium in dictam utericavitatem mulier ejaculatur. Quod utrumque semen cum in utero semel conceptum est, miscerur, fermentaturque: &, ut Hippocrates * inquit, ista fiunt ante septimum diem, à septimo vero die

* *Libello de nat. pueri.*

die ad undecimum aut duodecimum ad
summum ex purissima seminis utriusque
portione formatur foetus perfecte, qui
etiam si initio tam parvus sit, ut vix magni-
tudinem formicæ, aut minimi grani fru-
menti habeat: in eo tamen corporis partes
omnes apparent, saltem externæ majores,
ut caput, collum, truncus & extremitates,
quæ cæteris tamen minus perfectæ sunt,
omnes vero sua cute ubique conteguntur,
imo etiam sexus facile distinguitur. Appa-
rent quoque vasa umbilicalia, quæ quan-
tumvis tenuissimis pilis aut filis sericeis re-
nuiora chorio membranæ exteriori foetus
uno extremo, & umbilico ejus altero ad-
herent rubentia, & humori aqueo (sudo-
res vocant) in amnio proxime foetum invol-
vente, & eundem cum sudoribus conti-
nenti, innatantia conspiciuntur. Quod
Aristoteles quoque quodammodo obser-
vasse videtur: scribit enim septimo libro
„de historia animalium cap. tertio: Mas,
„inquiens, qui quadagesimo die exierit,
„si in quodvis aliud mittatur, diffunditur
„atque aboletur: sed si in aquam frigi-
„dam, cogitur, consistitque veluti in mem-
„branula

„ branula, qua rupta foetus ipse apparet
„ magnitudine formicæ majusculæ, &
„ membrana jam inde discreta, tum cætera
„ omnia, tum genitalia constant, & oculi
„ quemadmodum in cæteris animantibus
„ prægrandes. Deinde subjungit: sed fœ-
„ mina quæ intra tertium mensem erupe-
„ rit, indistincta est, quæ autem quartum
„ adeptæ est mensem, finditur, & reliquam
„ distinctionis effigiem brevi tempore ac-
„ cipit. Tandemque fœminam tardius
perfectionem in utero quam marem ac-
quirere concludit, eamque ad decimum
mensem sæpius quam marem protrahi
censet. Hic Aristotelis contextus partim
mihi arridet, partim vero minime: quod
enim dicit foetum conspici magnitudine
formicæ majusculæ certissimum est, sed
non expectandus dies quadragesimus.
Quadragesimo enim die foetus est longi-
tudinis digiti auricularis viri perfecti, qui
etiamsi in quodvis aliud mittatur, quam in
aquam, non tamen diffunditur aut abole-
tur, sed ossa tantum emolliuntur, & tan-
quam in cartilagine seu duras membranas
degenerant si in aceto macerentur, liqui-
dem

dem in eo jam plura ossa perfecta sunt, ut viginti quatuor costæ, ossa duo genæ inferioris & clavis utraque: brachia vero, femora & tibiæ ossa quidem sunt, sed imperfectas habent epiphyses & omnino cartilagineas. Reliquæ vero totius sceleti quadraginta dierum pueri concepti partes, cartilaginee sunt tantum, ut spina tota, ossa sterni, maxillæ superioris, utriusque manus extremæ & pedis cum suis digitis; ossa tamen ilium, scapularum, & quædam capitis quæ lata futura sunt, jam aliquod in medio sui rudimentum ossis habent, ut in quinta sequenti figura ostenditur: præterea non consistit in membranula foetus, tegitur enim sua cute. Quod si quis dicat Aristotelem intellexisse per membranulam amnion: respondetur, eam membranam longe distare à foetu: etenim non nisi mediante humore copioso ipsum continet & contegit. Quare de membrana, quæ loco cutis habetur, potius ipsum intelligere voluisse quam de amnio, putandum est. Nam etiam si foetus formica non sit major, humoris tamen pondus sex aut septem unciarum in ambitu ejus habetur, cui aliquando in.

do innatat, aliquando vero immergitur absque ullo periculo: quia non per nares, neque per os spiritum attrahit, sed per umbilicum duplicemque arteriam exortam à chorio foetus sua placenta adhærescente concamerationi uteri materni postici. Quæ arteria duplex ex radicibus infinitis tanquam in truncos duos, seu insignes ramos unitis fit, & per latera urachi una cum vena dictum umbilicum foetus pertingit, tandemque in arterias ilias, ut supra dictum est, definit, & sanguinem atque spiritum in easdem effundit deferendum in singulas foetus partes. Illud quoque ab Aristotele scriptum experientiæ repugnat: nam in foetu duodecim dierum, aut ad summum viginti, sexus satis aperte, ut dictum est supra, distinguitur. Quod ut quisque facilius intelligat, quatuor hic historias narrabimus, picturisque aliquot illustrabimus. *Prima historia* est mulieris honestissimæ (cujus consuetudine & familiaritate lubentissime utimur) quæ adhuc vivit nondum quadragenaria, temperamento melancholica, & toto adolescentiæ atque juventutis tempore sic habita, semper in ea humo-

humore melancholico prædominante, quæ proinde adeo frigida mansit, ut ante viginti tres ætatis annos menses ei non fluxerint, mammae non intumuerint, glabrae singulae partes corporis, capite excepto, remanserint, fluoreque uteri continuo, atque, frigidissimo sæpius albo ad vigesimum octavum annum sic affecta fuit, & huc usque in neutra constitutione vixit. Quo vigesimo octavo ætatis anno coepit meliuscule habere: menses enim rubri fluxerunt, inordinate tamen, tandem post annum concepit cessante cruento, lento continuo ab utero fluxu, quem fere trimestri temporis spatio passa fuerat; sed illa graviditatis nescia more solito vixit, ambulavit, sese exercuit, duodecimo autem à conceptu die, vim quandam levem passa, læsa est, & vigesimo primo abortiit, qui nonus erat à læsione dies, foetulum emisit una cum secundis integris & nullo modo laceratis chorio, amnio & alantoide membranis, neque sudoribus effusis, sed omnibus integre servatis. Quæ omnia simul compacta magnitudinem & delineationem hujus sequentis primæ iconis refe-

referebant. In hoc globo seu potius ovali mole ad similitudinem cavitatis uteri efficta apparebant ea quæ sequuntur, * placenta dicta videlicet, quæ posticæ parti chorii exterioris primæ secundarum membranae inhærebat, foetus formicæ mediocri aut minimo grano frumenti crassitie & longitudine respondebat, sudoribus innatabat mediantibus vasis umbilicalibus adeo exilibus, ut delineationes tantum ruptæ viderentur, quibus, chorioque appensus erat, aquarum seu sudorum selibræ pondus fere annios continebat. Parem historiam videramus anno 1580. sed tanquam per transfennam.

In hoc capite quinque habentur figurae puellarum eadem magnitudine depictarum, quæ præditi erant dum ante tempus emissi fuerunt, & una irrita conceptionis, quæ secunda est.

CAP.

* *Columb. lib. 12. de re anatom. & Fal. in obser. anatom.*

CAP. III.

DIximus duodecimo, aut ad summum, vigesimo die foetum formatum esse, quoniam quem hic depictum exhibemus, potius duodecimi à conceptione diei, quam vigesimi primi esse existimamus, etiamsi die vigesimo primo à conceptione emissus fuerit. Nam verissimum est ipsum à læsionis die non conformatum fuisse, neque crevisse, sed in eodem statu permanisse: aut potius contabuisse, quamvis nil putidi aut parvi coloris in abortu neque in secundis viderimus. Hoc accidit 1586. Martio.

DE prima foetuum conformatione sic sensit scripsitque Hippocrates.* Porro, inquit, vita hominis septem,, dierum est: primum etenim postquam,, genitura in uteros pervenit, in septem,, diebus habet quæcumque habere debet;,, mirari autem quis possit quomodo id sci,, am: verum multa vidi hoc modo: me,,
retri-

* *Lib. de carnib. ad finem.*

retrices publicæ quæ de seipsis periculum fecerunt, ubi cum viris rem habuerint, sciunt quando in ventre concipiant, & postea conceptum intra se perdunt. Postquam autem jam perditus, elabitur velut caruncula. Hanc carunculam in aquam conjectam si conspiciatus consideraveris, omnia membra habere reperiēs, & oculorum regiones & aures & manus & manuum digitos & crura & pedes & pedum digitos, pudendum & reliquum totum corpus manifestum. Quare mirum nulli videre debet si iconem pueri tam exigui hic depinxerimus, quum præsertim ea quæ ab Hippocrate & Aristotele scripta sunt, de primis foetuum, conformationibus viderimus, ostenderimusque pluribus medicinæ & Chirurgiæ studiosis, dum Lutetiæ in collegio Longobardorum & alibi nostras celebraremus anatomias.

Altera historia est ejusdem mulieris quæ duobus annis post primam imprægnationem eodem mense Martio falsum germen (quod vocant) ejecit, quod nihil aliud erat quam imperfecta & manca graviditas seu imprægnatio à semine imbecilliori aut frigidiori

gidiori, aut utroque intemperatis. Erant autem ejusmodi duę quidem membranę, una tanquam chorion externa, & altera ut amnios ad invicem junctę adhærescebant ubique, ut solent. Nam materia & forma placentę chorio postico apposita videbatur: in interiori vero tunica, ut in superiori & in superiori figura videre licet, fere selibra humoris aquei continebatur sine foetu vasisque umbilicalibus. Moles tamen ista magnitudinis & figurę superioris erat, unde hic animadvertere licet humorem istum qui in amnio colligi solet, videturque in ambitu foetus, non sudorem esse, nec totum provenire à sudoribus foetus, quandoquidem in hac manca imprægnatione seu potius irrita conceptione humor quidem erat satis copiosus, sed à vaporibus per ebullitionem seu fermentationem seminis elatis, concretis & collectis in amnio, coacervatus. Et præterea exiguus adeo foetus non tantum humorem aqueum per sudores deposuisse potuit, ut in prima figura videre est. Sunt alię falsę imprægnationes seu germina, ut quę sequuntur, scilicet molę uteri,

quæ durat multos in annos, augentur-
que plurimum, quæque sunt carnes infor-
mēs cum paucis aquis: & aliæ quoque
cum quibus insunt multæ aquæ, & hæ ante
quadagesimum diem ejici forasque emitti
solent. Hæc Domina post hæc pluries
concepit, peritque feliciter, elapsis tamen
à nuptiis octodecim annis ante primum
partum.

*Secunda figura est prave impregnationis,
seu falsi germinis ejecti circa quadra-
gesimum diem à conceptione.*

A. A. Placenta.

B. Pars chorii levigata & centrum
globi apparet aqua tantum.

FG 2

Altera

ALtera Domina anno 1591. circiter nonum Febr. diem concepit, quæ similiter, ut prior, affecta fuit at in adolescentia & male ab utero & ventriculo habita, quæ foetulum quoque die decimo tertio mensis Aprilis emisit, quem in utero mortuum 46. diebus gestavit. Vigesimo enim quinto die à conceptione mane se ipsam levi de causa læsit, offenditque dum fasciculum lintheaminum sublevaret, attolleretque brachia paulo vehementius, ut in sporta poneret, quam super humeros gestabat ancilla amicæ cujusdam. Hæc dolorem tunc sensit in imo ventre, cepitque ex hac hora ab abortione valde timere: tertio autem sequenti die lac in mammis habuit, & tandem puerum dicto die decimo tertio Aprilis, magnitudinis & longitudinis pollicis transversi una cum secundis integris, magnis cum doloribus absque putrefactione emisit: foetus optime conformatus erat, excepta facie (quam agninam potius quam humanam dixisses) ut omnes pueri in utero ad tertium mensem usque caput ita male figuratum habere solent. Exanguis omnino erat & albus ut faba decoricata aut glan-

glandula aliqua, quia in humore aquoso quadraginta sex diebus integris permanferat, & nullum interea sanguinem à matre à læſionis tempore, receperat propter ruptum umbilicum ejuſque omnia vaſa, quorum alterum extremum fœtui, alterum vero chorio adhærebat, eaque cauſa fuit cur non vixerit, multoque minus accreverit à dictæ læſionis die. Poterat autem, ſi vixiſſet alimentumque recepiffet, uſque ad abortus diem increviſſe ad longitudinem unius fere palmæ.

Tertia figura eſt magnitudinis fœtus abortivi, & ſecundinarum ejus, qui vigefimo quinto die à conceptione utroque ſanguine privatus fuit, propter vaſorum umbilicalium rptionem.

Quartæ figura est pueri per abortum quoque emissi quadragesimo secundo die aut septimæ septimanæ initio, in qua magnitudo utriusque delineatur: quo gestationis tempore foetus, si foemella est, articulatur & movetur: si vero mas, trigesimo, inquit Hippocrates * tuncque longitudinem solum habet & crassitiem minimi digiti viri perfecti. In quo videre licet, ut dictum est supra, costas omnes à radice & tenui epiphyssi ad cartilagineas anteriores usque omnino osseas, & ossa duo genæ inferioris atque utriusque claviculæ perfecta. Sed cubitorum ossa, brachiorum, crurum & tibiæ epiphyses cartilagineas & fere membraneas tantum in utroque fine habent. Quæ vero lata futura sunt, ut ossa scapularum, ilium & capitis in medio sui aliquid osseum solummodo habent. Reliqua omnia mera cartilaginea sunt, ut vertebrae rachæos, os sacrum, sternum, gena superna fere tota & extremitates summæ, videlicet manus & pedes. Quorum citius perfectorum ossium natura quoque usum citius esse necessari-

um

un docet, ut costarum ad cavitatem thoracis efformandam & firmandam atque ceteras partes continentes exteriores sustinendas, ut contentæ non comprimantur, nec spiritus opprimantur. Libera enim & liberalis respiratio recess natis infantibus ac decrepitis aut cujusvis ætatis hominibus æque necessaria est, ut genæ inferioris actio seu motio, quæ in deglutiendo fit præcipue: & brachiorum atque scapularum cum trunco corporis firma connexio, quæ mediantibus claviculis fit, citam ad robur partium ossium perfectionem requirunt. Quibus basis ossis hyoidis, quia radicem lingua quamprimum mobilissime fulcit & sustinet, & ossicula aurium tria, quæ auditui subserviunt, succedunt & nature in utero perficiuntur. In quibus naturam libet admirari providam sicut pluri-
bus in aliis operationibus suis.

Quarta figura fœtus seu pueri quadraginta duorum dierum concepti, & ejus magnitudinis.

Quinta

*Quinta figura sceleti pueri quadraginta
duorum dierum, in qua videre licet
quanam ossa jam perfecta sunt.*

F G 5

Decem-

*De tempore quo moventur in utero
pueri, deque magnitudine &
figura eorum in utero, & diverso
partus tempore.*

Cap. IV.

INter ea autem quæ tempore quadraginta
duorum dierum à conceptione foetus in
utero fieri dicta dicendaque veniunt,
unum est nobis non omittendum, nimi-
rum quod pueri tunc moveri incipiunt,
sed ita obſcure ut plerumque matres ſeu
gravida mulieres non ſentiant: quæ autem
ſentiunt, pulicis aut formicæ motum re-
ferre dicunt. Quæ cauſa fuit & adhuc eſt,
cur ſapiffime affirmant ſe ſuos nunquam
ſenſiſſe pueros ante tertium fere medium
menſem, id eſt, circa ſeptuageſimum diem,
idque rarius, aut quartum incipientem, id
eſt, nonageſimum diem frequentius, quia
à quadrageſimo ſecundo die ad dictum al-
terutrum terminum parum admodum
movetur foetus in utero (niſi motu accre-
tionis, de quo non hîc agitur) ut annota-
vit Hippocrates * cum de mare loquitur,

Articu-

** Part. 45, Sect. 2. lib. 6. Epid.*

Articulatum est, (in neutro genere, melius, articulatus est) constitit, citius motus inquinantur, tardius augetur. Græce κινῆσθαι ἐμολύνθῃ ita verti debet, Mas motus statim cessat, id est, fit cessatio à celeri motu quem naturæ aggressa est. In utero quidem mas ob loci caliditatem (nam in dextro potius utero formatur) & materiæ dispositionem facilius & celerius formatur, movetur, sed fœmina extra uterum citius gliscit & crescit: sed ἐμολύνθῃ, id est reprimitur motus celer naturæ, & fit quædam relaxatio & remissio ex parte naturæ quæ prout primos suos conatus intendit adiuta caliditate materiæ & loci oportunitate, omnem marem in lucem emitteret septimo mense civili & lunari. Nam quicquid in diebus septuaginta movetur, id est in duobus mensibus & dimidio mensis, in triplicitatibus perficitur, id est septimo mense; sic fit quædam μόλυνσις, id est, repressio remissio motus festinati: unde quæcunque abortiones fiunt aut partus potius septimo mense hi marium sunt, rarissime fœminarum. Curvatur tunc puer figuramque assumit sphaericam in utero,

quam optime Realdus Columbus † descripsit & alii plures depinxerunt. Circa autem finem tertii mensis à conceptione foetus longitudine palarmi præditus est, & quarto cum dimidio pedali, & sic crescit in dies ad partum usque. Cum vero emititur, longitudinem habet cubitalem cum manu extensa & digitis. Multa interim animadversione digna censeo, primum est quod ad septimum mensem gestationis aut saltem ad quadraginta duos dies usque ante partum (quod tempus pariendi omnino in mulieribus incertum est, ut ait Aristoteles; * Nam à septimo ad decimum ambobus exactis scilicet, maturi foetus eduntur, ante septimum vero abortus tantum vocantur, & ante foetus formationem effluxus) matrix & cum ea foetus sursum semper ascendunt & mirum in modum extenduntur, intestina loco moventur situmque naturalem amittunt præcipue tenuia, quæ restituantur statim à partu: fundo enim suo matrix ventriculum aduersum

pertin-

† Lib. 12. rei anat. cum de situ infant. in utero scribit.

* Cap. 4. lib. 1. de generat. animalium.

pertingit, epiploon colligit pellitque sur-
 sum, quod unicum non facile præmollit
 & libertate extenditur, unde mulieres ple-
 ræque inappetentes fiunt. Verum septimo
 mense elapso non amplius aut parum fœ-
 tus ascendunt, neque matricis, etiamsi au-
 geantur: imo vero posteaquam per ali-
 quot dies constiterunt, descendere potius
 videntur, portamque versus qua transe-
 undum erit, sensim tendunt. Notandum
 est insuper pudenda gravidarum humore
 mucoso tunc temporis, id est septem ante
 partum septimanis, madefieri, & tumere
 atque levi dolore prehendi, paulatimque
 dilatari & præcipue in regione symphy-
 seæ ossium pubis & ossis sacri cum ossi-
 bus latis. Iste autem dolor non ratione
 humoris in subjectas partes delapsi alio-
 quin benigni, aut tumoris ab eo facti per-
 cipitur, sed ponderis matricis & fœtus de-
 cumbentium in eas partes, quarum liga-
 menta membranosa & perioestia ab illis
 premuntur & distenduntur, unde dolor ad
 partum usque perseverat: sicque ossa quæ,
 antequam tumeret uterus, adeo constricta
 erant, ut nulla arte, nisi sectione prius facta
 diduci

diduci potuissent: ea tamen tempore partus, motu relaxationis aut dilatationis ex instinctu naturæ facto ab invicem distrahuntur mediante eo humore mucoso quo imbuuntur, emolliuntur & relaxantur eorum synchondroses, omnesque inferiores & pudendæ mulierum partes. Quod non solum tactu, sed etiam visu deprehenditur: facilius autem ista fit distractio in juvenibus & his quæ sæpius pepererunt, quam in cæteris quæ rarius aut tardius imprægnantur. In omnibus vero pudendorum labra & nymphæ maxime protenduntur, sinus pudoris & orificium ejus quod externum est, atque verum collum, quando res urgeret, dilatantur, serosa & utcumque glutinosa præmittuntur: non solum in mulieribus, sed etiam in omnibus viviparis animalibus, in quibus quoque sudores foetus accedente partu incrassantur & tanquam in mucilaginem vertuntur, qui quidem ruptis membranis à valido foetu fores percutiente, vincula solvente, atque eosdem humores ab utero expellente, dum egressum is appetit, fluunt, & ductuum parietes, quibus adhærent facillime, oblinunt, sicque
viam

viam lubricam, magno foetantium & foetuum commodo, reddunt. Nunc quoque pueri jam utero egressi ante quadraginta duos dies nunquam aut raro admodum rident, neque dealbescunt: sed rubicundi manent propter loci, unde novissime prodierunt, caliditatem, & alimenti antea suscepti, nempe sanguinis materni colorem, * qui nunquam in chylum album vertitur, sed ruber semper manet, donec aëri externo per id tempus expositi fuerint, illumque attraxerint, atque alimento quod in chylum album primo convertitur, usi fuerint. Præterea torminibus vexantur, visum habent instabilem, nec quenquam agnoscunt, quæ omnia sequenti schemate enarrabuntur.

* Hippo. ad finem lib. de septimestri partu.

Tabula 151. 152.

*De distractione ossium pubis in partu naturali;
deque rationibus quibus ea probatur. Item
quot sint pariendi modi naturales, quotque
non naturales, obiter explicatur.*

CAP. V.

SEquuntur causæ & rationes quibus
probari potest, ossa pubis ab invicem
& ossa ilium ab osse sacro ante partum &
in ipso partu distrahi posse & debere, idque
fieri sensim, critice tamen, atque mense
septimo incipere, & sex aut septem septi-
manarum spatio ad partus horam augeri &
perfici. Prima igitur ratio qua probatur
ossa pubis ab invicem & ilium & osse sacro
distrahi, est, quia natura quæ machinatur
viam, eamque facile quantum potest fœ-
tibus egressuris extra matricem demandat
omnibus partibus genitalibus infernis,
tum internis, tum externis earumque vici-
nis, ut sensibus patet, quæ partui nocere,
aut eundem juvare possunt, ut symphy-
bus ossium ejus regionis singulis humo-
rem mucosum quendam, ut dictum est, ca-
lore mediocri & benigno spiritu præditi,
ut eo partes imbutæ emolliantur, dilaten-
tur & relaxentur. Quod humidum cum
calido

calido præstat, sicque via lubrica & satis ampla reddita foelix partus consequitur, dummodo alia tria accedant; videlicet materna vis, & facultas expellendi, foetus vincula solvendi, & utriusque optima partium conformatio, quæ ex parte matris consistit in legitima omnium positione, figura & numero, relaxatione & distractione per dictum humorem mucosum à natura illuc demissum, aut arte, hanc invalidam, tardam, aut sui muneris oblitam adjuvante & excitante: medicamentis assumptis ad utriusque vires conservandas, augendas & restituendas, & ad motus fotibus, balneis, emplastris, unguentis & oleis emollientibus, quorum non est parva suppellex ad ossium prædictorum symphyses laxandas. Frustra enim sinus pudoris, ejusque orificium & collum verum uteritotum, & reliquæ omnes vicinæ partes, ut labra & nymphæ dilatantur, nisi ossa ipsa ab invicem distrahantur. Quod quidem fieri nequit, nisi prius cartilagines quibus ista valide uniuntur, madefiant prædicto humore. Ex laxitate enim & constrictione dictarum symphyseon (matre & foetu, bene

bene habentibus & validis) pariendi facilitas pendet, quum ceteræ partes molliores, facile quantum opus est distendantur, ac egredienti foetui cedant. Præterea ex parte matris nihil præter naturam esse debet, ut est *συλοειδής* *ΝαΐΦυσις* quædam vel *ἀγκυρεειδής* in interna ossium pubis aut Ischii facie, quæ obsunt foetibus, ita ut nonnisi mortui emitti possint, quod à nobis pluribusque aliis Medicis ac Chirurgis Lutetiæ visum in cadavere honestissimæ mulieris, in difficili eam ob causam puerperio vita functæ, quæ dictam apophysin prælongam præter naturam habebat ossi pubis sinistro innatam intus prope *synchondroseos* infernum finem. Os pubis tali præditum apophysi alias dedi Domino Pareo primario Regis Chirurgo. Ex parte foetus, præter imbecillitatem, causæ etiam difficilis partus esse possunt, ut si major est, aut ejus aliqua pars præ crassitie, ut est caput aliquando, cujus ossa sunt aut ampliora, ut in macrocephalis, aut perfectiora, id est, quæ transitui minus cedunt, aut quando idem caput non prius, ut solet, exit facie versus intestinum versa, ut omnes in partu

partu naturali solent, quicquid nungentur
 quedam mulierculæ parum sapientes, quæ
 mares pronos, foemellas vero semper nasci
 supinas affirmant, quamvis utrisque sit
 communis hic exeundi modus. Potest
 enim foetus (qui sudoribus propriis innat,
 nullique parti alligatur, adhæretve præterquam
 secundis mediantibus vasis umbilicalibus) paulo
 ante partum aut in ipso partu vertere faciem ad
 lumbos, & os sacrum cum vasa ipsa umbilicalia,
 quibus appenditur, sint admodum longa, sicque
 conversis solutis vinculis & membranis disruptis
 pronus egreditur foetus, sive mas, sive foemella
 fuerit. Qui egrediendi modus eo frequentior
 maribus esse debet, quo sunt foemellis robustiores.
 Igitur sive pronus, sive supinus matris utero
 exeat foetus, caput prius non tantum sese offerre,
 sed etiam foras exire debet, & hic est prior
 pariendi modus naturalis. Sequitur alter
 qui multo periculosior est, ideoque minime
 naturalis à quamplurimis esse dicitur, fitque
 quando pedes juncti præcedunt, quo modo
 foetus sive mares sive foemellæ fuerint,
 supini ut plurimum egrediuntur,
 diffici-

difficilius tamen supini quam proni in lucem emittuntur propter menti seu maxillæ inferioris ossibus pubis adhæſionem: quiſitus varius variarum ſæpius diſcrimen matri aut foetui adfert: hunc tamen lubenter naturalem vocaremus, quum ceteri omnes non naturales ad ipſum facilius & ſalubrius Chirurgi manu obſtetriciſve reducuntur, atque ſi opus ſit, pueri extrahantur. Reliqui omnes pariendi modi pravi ſunt & præter naturam, alii tamen aliis periculoſiores quos enumerare, qua poterimus fide & brevitate, aggrediemur. Expoſitis ergo ſalubribus & naturalibus modis difficiles & periculoſiores obiter in medium adducemus, à minus periculoſis exorſi, quos omnes ad quinque revocabimus. Primus ergo eſt quando una cum capite brachium alterum aut ambo ſeſe offerunt, qui quidem emendari, & ex difficili & non naturali naturalis fieri poteſt, reductis intro brachiis: tunc enim caput ſolum præcedit, quod foras una cum toto corpore pellitur à matre robuſta. Verum *Hoc opus, hic labor eſt.* Alter difficilis fit, ſi lumbi aut nares exeant priores, duplicatum enim corpus

pus foetus habent. Tertius prædictis duobus difficilior est, qui fit quando tibia una cum capite vel brachiis duobus vel altero tantum sese offerunt orificio, dum egredi conantur pueri. Quartus vero est difficilis partus quando scapula summa sese offert prima. At quintus & ultimus est quando venter pueri primus occurrit, matricisque hianti coronæ incumbit, necnon obstetricis tactui atque digitis obiicitur cum umbilico, qui modus omnium difficilimus & funestissimus est, hoc enim modo ex multis foetibus oblatis vix unus servatur, quia foetus in posteriora duplicatio aut flexio omnino præter naturam est, nec à Chirurgo quantumvis perito, aut obstetrice in caput aut pedes cito puer convertitur, ut facilius utero exeat. Interim quippe dum in mora est, vasa umbilicalia refrigerantur, comprimuntur, conciduntque in sese, ita ut neuter sanguis possit amplius ad foetum deferri, qui propterea defraudatus nectare vivifico, misere ei moriendum est, quum miserabile remedium miserabiliorem exitum adferat, à quo mater nec periculo vacat. Quantum vero ad difficilem & non
natura-

naturalem partum attinet, si per artium & hujus vitæ usuram liceat, Deo duce, alias tractare poterimus, ut quemadmodum physiologiam nostram à naturali conformatione partium genitalium foemellarum præcipue & totius foetus, ejusque egressu naturali ab utero incipimus: sicque Chirurgicam Therapeuticen à gravidis male affectis exordiemur, ut pueris adhuc in utero conclusis primum, paritur sive periclitantibus opitulemur. Sed redeundum est nobis unde digressi sumus, aliæquæ rationes sunt adducendæ, quibus probatur quomodo ossa pubis inter se, & ossa ilium cum osse sacro utrinque in partu naturali distrahi possint.

De cæteris rationibus, & causis probationis prædictæ distractionis ossium & ilium quæ fit in partu naturali.

CAP. VI.

ALtera ratio petita est à foetuum corporis crassitie, qui nusquam per tam angustam viam transire possent, nisi fieret maxima partium omnium inferiorum seu pudendarum communium & propriarum dilatatio, quemadmodum in ventre toto gestationis tempore à natura factum est. Etenim non matrix tantum & ejus partes distentæ & dilatatæ fuerunt ut foetum continerent, sed etiam epigastrium totum sæpius ad cutis rup-
ptio

ptionem usque cæteræque partes contentæ, mobiles præcipue, situm amiserunt, ut supra diximus & ostendimus, idque necessario accidit. Videmus enim mulieres tenuioris & brevioris staturæ, alias rarioris contexturæ & junceo fere corpore præditas, quæ propterea aliis sunt angustiores constrictioresque, majores tamen edere fœtus quam quæ sunt habitiores: unde singulas hujus regionis partes relaxari debere concludimus. Tertia ratio est à naturali compositione partium sumpta, quæ est ejusmodi, ut nunquam ossa ilium cum ossæ sacro & pubis inter se coalescant, nisi per symphysin abusivam aut accidentariam, * ut in fractis ossibus ac deletis futuris videre est: contra vero natura distincta ista ossa in omnibus & masculis & foeminis ad extremam usque senectutem servat, etiamsi fundamentum sint reliqui totius corporis circa quod movetur & firmatur. Quæ procul dubio symphysi sine medio coaluissent, ut in cotylice infra supraque uniuntur eadem ilium, Ischii & pubis ossa, ad robur majus (nisi aliquando necessitatis tempore distrahi ab invicem debuissent, motumque dilationis ab instinctu naturæ passura forent. Quomodo quoque latera duo genæ inferioris in extremo mento, ossa quatuor occipitis, & duo frontis ad facilitandum partum semper distincta sunt nascente puero, quæ tamen antebienium unjuntur, ut epiphyses quoque omnes quæ sunt in extremitatibus omnium fere magnorū & mediocriū ossū, & ea quæ ex cartilaginibus

sunt

* De quibus Fallop. in obser. anat.

fiunt ossa, tandem coalescunt citius alia, alia vero tardius cum ossibus quibus adnascuntur. Quarta ratio à puellis quæ nondū quindecim aut ad summū octodecim annos attigerunt, depromitur, atq; etiā à senioribus virginibus, quæ quidē corpus junceum, hypogastriū & Ilium utrumque valde angusta habent, quæ si nubant gravidæq; fiant statim à nuptiis, aut mulieres quæ antea nō pepererint in uteroq; habeant, iis omnibus ilia distenduntur, hypogastriū amplius fit, nates & ossis sacri regio latiores apparent, maxime vero quādo partus tempus accedit, id est sex aut septem ante enixū septimanas. Quod non nisi propter dilatationē symphyseon prædictorū ossium accidit cartilaginibus spongiæ modo humore mucoso imbutis à natura provida illuc demisso: & septē aliis à partu septimanis purgantur uteri lochia, humor prædictus absorbitur, omnesq; uteri & pudendorū, quæ intumuerant, partes atque vicinæ cartilagines exsiccantur, & ossa constringuntur. † Qua in re naturā licet admirari, quæ artificio penitus divino non minus in repagulo seu obstaculo tollendo provida fuit, ut facile ex utero fœtus egrediatur quā utrumq; parentem ad proificū semē ejaculandum disposuit, & idem in utero concipiendum, fœtum ex eo efformandum, nutriendum & augendum curavit: hisq; perfectis partes omnes continentes, communes & proprias ad pristinum fere statum corporis externum restituit. Quinta ratio ab experientia petitur, quod virgines quæ tardius nubunt,

nempe

† *Hip. lib. de natura pueri.*

nempe annos triginta quinque aut quadraginta nata, tardius quoque concipiunt pariuntque, aut aliæ etiam mulieres, quæ quamvis juvenes nupserint, tardè tamen & declinante jam ætate aliquas ob causas quoque conceperunt & enixæ sunt, longissimos, difficillimos & periculossimos habent primos partus, atrocioribusque multo cruciantur doloribus his quæ sunt juniores, aut quæ sæpius antea pepererunt, nisi parvi admodum foetus edantur. Sed unde id fiat, si quis ex nobis quæsierit, dicemus siccitatem & primariam constrictionem prædictarum symphyseon in causa esse, quæ progressu ætatis contrahuntur: accedente enim senectute corpora exsiccantur, & humore suo benigno, spiritu & calore prædicto priuantur quo partes singulæ irrigantur, excrementitio vero abundant inutiles & nocuo. Et idcirco partes tunc parum admodum & difficile propter contractum, jam habitum relaxantur, nisi arte provideatur. Quod commodè fieri posset, verum hucusque non solum neglectum est

à praticis, sed etiam damnatum male ab
 iis jacto fundamento ex falsa hypothefi
 crediderunt enim cartilagineſ ſymphy-
 ſeon non humectari, emolliri, dilatari,
 multoque minus offa natura aut arte rela-
 xari aut diſtrahi, quod tamen (doctorum
 virorum pace dixerim) autoritati, rati-
 oni & experientie ipſi repugnat. Dila-
 tationem igitur iſtam in partu fieri hujus-
 ce temporis plures Medici & Chirurgi ne-
 gant. Omnes verò mulieres urbanae &
 ruſticae credunt naturae inſtinctu edoctae,
 in uſumque revocant. Memini enim ſae-
 pius me vocatum fuiſſe ad mulieres ruſti-
 cas parturientes liberandas, ſuoque onere
 & periculo gravi atque dolore levandas,
 quibuſcum plures alias vicinas & amicas,
 ut fieri ſolet, aſſiſtentes mulierculas repe-
 riebam, quae obſtetricis juffu in difficili
 partu, aegre crura ad utrumque latus u-
 num trahendo diducebant, divaricabant-
 que. Quod ut facilius praefarent, ma-
 nus τῶν κλεῖνι, valvis & orificio ſinus utrius-
 que admovebant, ſynchondroſinque vi
 relaxabant ad offa pubis vehementius

constricta quasi sublatō lungurio aut nodo constrictori soluto, distrahenda prius tamen symphyseas regioni adhibitis emollientibus & relaxantibus ut oleo liliorum & butyro recenti solis, aut cum radicibus bismalvæ, foliis ejusdem malvæ & parietariæ coctis in aqua fluviali aut alia, pistis & expressis, deinde frixis cum prædictis oleo & butyro; ut his admotis dilatata via & patentiori facta facilius emitteretur puer. Equidem aptius id factum fuisset, si doctos Medicos & Chirurgos, non censores, sed coadjutores aut imperatores habuissent, à quibus methodum dilatandi vias didicissent. Sexta ratio desumpta est ab observatione Anatomica: hi enim qui mulierum & virginum plura cadavera secuerunt, videre potuerunt, illas, quæ nunquam conceperunt, esse longè angustissimas, easdemque habuisse cartilagineas inter hæc ossa sitas, quibus mediis uniuntur, admodum tenues, siccas & fere nullas aliarum respectu: sed quibus in utero sæpius habere, pluriesque parere contigit, etiamsi longo tempore post ultimum

partum obierint, in his interjectas cartilagines crassas reperiri certum esse, in iisdemque ilia & ossis sacri latera ampla atque ossa pubis ubique, præsertim interspinas anticas ossium pubis latitudine insigni ab invicem dissidere. Quæ vero aliquoties tantum ut semel aut bis pepere-
rant, medio quodam modo habere; quod etiam ex inspectione matricis probatur. Nam ut in his, quæ nunquam conceperunt matricis corpus tenue est & parvum: sic in his, quæ pluries enixæ sunt, crassius semper remanet ad extremum usque vitæ diem, & in his, quæ rarò aut semel, mediocris est: hæcque perpetuò vera sunt, dummodo his partibus nihil præter aut contra naturam acciderit. Septimam & ultimam rationem à Gallico nomine deprompsimus: Gallis enim nostris non abs-
re, *Les os barrez* appellantur, & corruptè à Galloprovincialibus, *L'os bertrand*, à græco vocabulo *Τὸ βαρύς* quod idem atque pondus aut quid ponderosum significat. Hujus tamen dictionis acceptio duplex esse potest atque ratio. Prima,
quæ

quia ossa pubis, quæ tribus, ut diximus, constant ischii, ilium & pubis proprie dictis ossibus ponderosa sunt per se. Altera quod maximum pondus sustinet, nempe corpustotum, etiamsi ossi sacro istud officium atque munus attribuatursoli. Nam si quis diligentius inspiciat, reperiet ipsum os sacrum à latis ossibus, quæ constat tribus iisdem supradictis, nimirum pubis ischii & ilium symphysi immediata unitis sustineri, & iisdem omnes inferas partes appendi atque initi: aut quod verisimilius est, ossa pubis Gal. *les os barrez* vocantur, quia idem illis accidit quod urbium porticulis, domorum ostiis posticis, ponticulis pluribus, vicis ignobilioribus, subterraneis & obscurioribus cloacis, quæ pro necessitate nunc clauduntur & obducuntur muro, aggere, januis, crateribus ferreis, ligneis, aut fixis humo possibus & vallibus, quibus aliquando longius aut repagulum, tractilia aut versatilia inseruntur, immittunturve. Quæ omnia munimenta seu instrumenta quia progressum & com meatum atque transitum,

id est ingressum aut egressum per ejusmodi loca fieri antea solitos impediunt, sub nomine *barriere* comprehenduntur. Aliàs vero aperiuntur, omnia obstacula tolluntur, & libera via redditur ad ambulandum, aliaque negocia peragenda pro necessitate. Sic quoque pubis ossa inter se & ilium cum osse sacro toto vitæ tempore constricta sunt, excepto necessitatis partus tempore, quæ eo, quo dictum est modo, valde inter se distrahuntur atque eorum symphyses relaxatæ dilatantur, si non semper & omnes simul, saltem in pluribus posteriores duæ aut anterior sola dilatari consueverunt. Hæ sunt rationes septem quibus ossium pubis ab invicem & ossium ilium ab osse sacro distractionem in partu fieri necesse esse summi Opificis & naturæ ejus ministræ beneficio contendimus, quas veterum Græcorum, & Arabum autoritate, & doctissimorum virorum adhuc superstitum oculatâ fide ac testimonio confirmare conabimur.

De probatione distractionis ossium
pubis & Ilium ab autoritate.

CAP. VII.

Hippocrates libro de natura pueri
crea finem sic ait: *Mulieres qua
prius gravissimis torquentur do-
loribus, & vero maximè qua non confueve-
runt, & adhuc incipiunt: sed dolores lum-
bos præcipue & alia occupant: tunc enim
disceduntur distrahunturq; ab invicem.*
Hæc est Hippocratis sententia quam sic
interpretari licet, ut nimirum per ossa il-
lium intelligantur quoque ossa pubis &
ischii. Nam si hic locus intelligeretur
de ossibus ilium tantum, distinctis ab ossi-
bus ischii & pubis, ut apparent in iuncto-
ribus antequam horum fiat symphysis sine
medio circa xvj annum ad summum, ad
quid dixisset dum ossa ilium ab invicem
distrahuntur, quum nunquam uniantur,
inter se mediante cartilagine sola, sed in-
terjectum semper habeant os sacrum quo-
rum uniantur utrinque, dextro videlicet
& sinistro in latere, citius enim scripsisset

ossa prædicta ilium distrahi ab osse sacro quam ab invicem. Præterea etiam si re vera secundum Hip. hic locus intelligatur de postica parte ossium ilium tantum quatenus uniuntur cum osse sacro, quæ quamvis habeant illud medium, non desinunt tamen distrahi ab invicem, id est, majus acquirere spatium inter se prædicta ossa ilium dum pariunt mulieres, quod fieri nequit nisi crassioribus facis cartilaginibus inter ipsa ilia & os sacrum sitis, prædicto humore mucoso prius imbutis, quibus mediis ununtur. Sit ita. Quid impediet, quo minus cartilago oblonga, quæ inter pubis ossa sita est, anabgia quadam quam habet cum posticis possit etiam imbui & dilatari, sicque ossi distrahi, quum præsertim utero ejusque collo & sinui pudoris sit proximior, à quibus humor prædictus præsertim dimittitur ad pudendas & circumpositas partes relaxandas? Unde ratio nulla est cur ossium mulierum pelvim seu cathedram (ut ajuat) perforatam constituentium, non tantum alvo dejiciendæ, sed etiam brachiis

chiis corpori aptè sustinendo. toti valde accommodant usu, figura & compactione referentium citius postice quam antice fiat distractio, & in una symphysi quam in altera dilatatio, nisi quis anticam ut viciniorem, quæ inter duo ossa pubis sita est potius, quam posticas duas dilatari velit atque contendat. Tertia denique accedit ratio, quod illud innominatum os tribus conflatum ossibus (ut dictum est) totum, nunc os pubis, nunc os Ischii, & quidem sæpius os ilium tempore Hippocratis, ut nunc quoque, appellabatur. Quare non veremur concludere per ossa ilium Hippocratem intellexisse pubis etiam ossa; quæ propria & peculiari symphysi relaxata ab invicem in partu distrahuntur: quum harum trium synchondroscæon eadem leges sint idemque usus. Quod confirmasse videtur idem Hippocrates * de gravidis & partu scribens, cum ait: *Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus vitales sunt, appa-*

H 5

rentia

* Sect. 3. lib. 2. Epid. & lib. 6. sect. 7. in versione Corn.

rentia in quibus mensibus fiunt. Labores in circuitibus, quicquid in septuaginta diebus movetur, in triplicitate perficitur, & quicquid in nonaginta diebus movetur, in triplicitate perficitur. Post menses dextra & sinistra biant. Id est, exactis totis novem aut septem mensibus os pubis utraque parte dextra & sinistra aperitur, atque os ilium utrinque ab osse sacro distrahitur, ut exitus facilior & salubrior foetui excludendo sollicitetur. Quæ interpretatio postremæ particulæ licet Foësius viro doctissimo non probetur, referatque totam ad menstruam purgationem, tamen quæ præcedunt verba me ab hac prorsus avocant, ad illam verò amplexandam quam nunc sector, præcipitem agunt. Ergo præcedunt talia: Quibus nihil intra „ constitutum tempus accidit, singulis „ partus vitales fiunt, ubi docet iis mulieribus vitalem futurum foetum quibus intra statum tempus partus nulla læsio accidit. Contra eas abortire aut foetum minime vitalem edere quas intra prædictum tempus lædi contingit. Læduntur autem

1. aëris mutatione, 2. alui profluvio, 3. febre acuta, 4. vehementi saltatione, onere violenter sublato, terrore, animi perturbatione. Sequitur altera particula *apparentia*, in quibus mensibus fiant, id est, medicus advertere debet, & diligenti animo considerare, quæ in gravidis apparent. Videat igitur si quid effluat ab utero, quod id ipsum accidat mense: si enim semel aut bis, hoc est, primo & secundo à conceptione mensibus, nihil mali portendant, sine deinceps per mensium circuitus semper apparuerint, 5. foetum non esse sanum significabunt. Præterea venit considerandum si pravus appetitus, quem citam vocant, his accidit, quo is ipse mense incidit: si enim tribus primis mensibus oritur, nihil mali significat, quod si sequentibus invadat, magnam pravorum humorum in corpore copiam, quam nec foetus jam grandior factus absumere, nec vomitione crebra expellere, adesse monstrabit.

H 6 bit.

1. lib. 3. aph. 12. 25. aph. 34. 35. aph. 55. 4. de nat. pueri.

5. aph. 60. secti. 6.

bit. * *Tertia verò ejusmodi est, labores in circuitibus, quicquid in septuaginta movetur in triplicitate perficitur, quæ particula exponit labores, qui circa foetus educationem fiunt, dum suo maturitatis robore, disruptis membranis & calcitracione exitum sibi molitur. Quod contingere scribit triplicato septuaginta dierum ad motum numero, qui septem menses totos complet. Post quos menses exactos, quid restat nisi ut quo robore foetus jam grandescens membranas adeo validas disrumpere, eodem natura exitum commodum ac facilem foetui præbeat, qui tandem vitæ hujus usura, quanquam à lachrymis auspicanda, fruiturus sit? Commodior autem nullus dari potest, quam si juxta sequentem particulam, post menses dextræ & sinistræ partes uteri hient atque aperiantur. Unde concludimus quum tribus superioribus particulis neutriquam mensium expurgationis mentionem faciat divinus Hippocrates, sed potius totus incumbat, quod sequens contextus indicat,*

* *Gal. 1. de sympt. causis.*

cat, ut conceptionis motus, & partus, quæ sunt tria gestationis futura præcipua tempora, præcepta tantum innuat, hanc ad ossium commemoratorum distractionem referendam esse. Quantum ad Galenum attinet, quia hujus naturæ miraculi nullo in loco mentionem fecit nec impugnavit, credo eum taci è Hippocratis sententiæ assentire voluisse. Avicennas quoque, Arabum princeps manifesto scripsit voluitque necessario, ossa pubis & ilium in partu dehiscere distrahi que, his verbis: *

Et quando separatur fœtus, aperitur matrix apertione tali, cujus similem efficere non valet in alia hora, necessarium est, ut separentur quædam juncturae, & sustententur adjutorio Dei excelsi preparante vel disponente eas in proximo ad continuationem naturalem, & est operatio illa de fortibus operationibus naturalibus. Hæc sunt propria verba interpretis Avicennæ, cui nulli Arabes repugnarunt. Hæ veterum medicorum sufficiant autoritates. Sed Rabinorum & Hebræorum antiquitas

tas agnovit, agnoscitque adhuc istam effium pubis distractionem, eorum cabala, ut ex commentariis Zoar Rabi Symeonis ben, id est, filii Jochaii* his verbis: *Haad facile quicquam aliud magis mirandum in tota rerum natura reperias, quam distractionem illam ossis pubis, quæ sit in parturientibus, magno juramento nature, seu potius providentia quadam Dei, cui natura ipsa ministrat. Etenim nulla fieri posset quantumvis validissima vi & nixu, sicuti nec in cornibus cervorum, quæ quotannis decidunt, & de novo renascuntur. Hic est contextus Zoar, qui ante mille & quingentos annos vivebat. Nunc ad experientiam veniendum est rerum omnium, quæ fiunt, magistræ, & ad testimonium viro- rum fide dignissimorum, quorum bona pars adhuc superstes vivet, qui mecum prædicta ossa ab invicem distincta, & separatim mobilia non modo digitis palparunt, sed propriis quoque viderunt oculis. Quæ cum præstiterimus, quis in posterum nobis non modo non succenset,*

** In primum cap. Exodi.*

bit, opinionemque veterum rationibus
quamplurimis, & experientia confirma-
tam totis viribus non propugnabit? quum
ea, quæ visui patent æque certa sint, quam
quæ certissima, immo certiora sunt ea,
quæ videntur, quam ea, quæ quibusvis ra-
tionibus & autoritatibus comprobantur.
Historiam itaque in medium addu-
cam notatu dignissimam, & huic rei ac-
commodatissimam.

*Historia anatomica, ad superius ca-
put confirmandum aptissima.*

CAP. VIII.

ANno Domini 1579. mense Februa-
rii in regio Chirurgorum Parisien-
sium collegio, Andrea Malefieu
viro doctissimo & Chirurgo experientissi-
mo, ejusdem collegii tunc temporis præ-
fecto, Jacobus Ambosiamus in artibus
magister, & in Chirurgia bacchalaureus,
(nunc autem in utraque medicina Do-
ctor & Medicus regius) pro more colle-
legii & bacchalaureorum Chirurgicum
stadi-

stadium percurrentium, cadaver muliebre secuit, omnes & singulas ejus partes miro artificio demonstravit, morborum sedes & remedia, quæ præsertim manuum opera egent, exposuit. Mulier ista annos circiter viginti quatuor nata, criminum Censoris sententia & judicio, auctoritate supremi senatus confirmato, laqueo suspensa fuit decimo à partu die, propterea quod foetum statim ab enixu, nescio quo malo genio impulsâ, propriis manibus interfecerat. Quo in delicto deprehensa, in carcerem conjecta est: postridie vero suspensionis diei ejus cadaver anatomisari cœpit à dicto D. d'Amboise præsentibus D. D. Chirurgis infra scriptis: aderant igitur M. Robertus Gaignard Decanus, Nicolaus Angelus, Franciscus Noddeus, Guillelmus Sylvius, Chirurgus Regius, Ambrosius Pareus primarius Chirurgus Regius, Ludovicus Brunus, Joannes Ambrosianus, Chirurgus Regius, & in castelleto Parisiensi pro Rege juratus, Joannes Insulanus, Joannes Cointeretius Reginae matris Chirurgus, & in castelleto
pro

pro Rege juratus, N. Nodeus, Rodolphus
Fortis, Richardus Hubertus Chirurgus
Regius, Petrus Pigretius, Chirurgus Re-
gius, Antonius Portallus, Chirurgus Re-
gius nunc Primarius, Jacobus Dioneus
Chirurgus Regius, Andreas Malefieu di-
cti regii collegii Præfectus, nos Severinus
Pinæus, Ismael Lambertus, Chirurgus Re-
gius, Hieronymus Noeus Catharinæ Me-
diceæ Reginae matris Chirurgus, Petrus
Caballus, Simon Pietreus, Urbanus Bali-
sterius, Jacobus Guillemens, Chirurgus
Regius. Cum his omnibus D. & Magi-
stris in Chirurgia receptionis ordine hic
scriptis, aderant quoque discipuli & in
chirurgia bacchalaurei Ludovicus Hu-
bertus, Philippus Collotus ambo designa-
ti Chirurghi regii, Jodocus Bellovacus &
Claudius Viardus : præter hos aderant
externi M. Laurentius Jobertus doctor
medicus, & in Academia Monspelliensi
Professor Regius, & M. Bartholomæus
Cabrollius Monspelliensis Chirurgus am-
bo in Anatomia versatissimi, qui tunc
Lutetiam regis jussu venerant. Aderant
deni.

denique Medicinæ & Chirurgiæ quidam studiosi, & præ cæteris diligentissimi Anatomici, quos superioribus annis docueramus artem secandi non modo humana, sed etiam, quæ manibus offerebantur aliorum animalium, cadavera, in quorum numero erat (ni fallor) P. Eraldus, Hieronymus Copæus ambo Campani, & Casparus Bauhinus Basiliensis apud suos nunc clarissimus medicus & professor simplicium & Anatomies electus omnium cupidissimus, quem, ob eam causam & propter ejus patrem utriusque medicinæ peritissimum aliàs collegam nostrum, summo amore prosequeremur. Coram omnibus viris prædictis prima demonstratione subjecti incepta, à quodam nostro mota est quaestio, idque data opera propter præsentiam dictorum dominorum Joberti & Cabrollii Monspelliensium. An, scilicet, venæ mammaria descendentes & epigastrica ascendentes coeant, fiatque manifesta vasorum communio in medio epigastrii interne in musculo recto, & externe in panniculo carnosio, seu

seu potius adiposo: qui communis consensus eo facilius & apertius videri debebat, quo recentius mulier pepererat, qui sanguis, si matres suos lactent pueros, per vasa ejusmodi ab utero cæterisque inferioribus partibus, & per alia à superioribus ad mammas, ut lac fiat, ferri debet. Si verò pueris non præbeantur mammae, per uterum idem lac expurgatur, quod à mammis eo derivatur mediantibus vasis istis mamillaribus & epigastricis, ut nonnulli volunt. Alii vero dicunt lac à mammis remeare in venam cavam ascendentem per mammariam, & tandem in truncum descendentem, & ab eo per renes & ureteres in vesicam, aut per venas spermaticas in uterum, aut per utramque simul viam, quem utrumque modum sæpius videre licet in recenter foetis quæ nutrices non sunt. Hunc vasorum epigastricorum consensum multiplicem & perspicuum vix admittere volebant Monspelienfes, sicuti schola tota Monspelienfis fere non admittit. Quam tamen observationem, id est, vasorum communio-

nem,

nem, non tantum in mulieribus, sed etiam in viris cujuscunque ætatis fuerint, semper veram animadvertimus. Ex hac quæstione in aliam majoris momenti incidimus, quæ erat ejusmodi, an in partu mulierum ossa pubis & ilium, hæc scilicet ab osse sacro, & illa ab invicem distrahantur necne? Mota quæstione quisque suam proferebat sententiam: major autem pars eorum, qui aderant negabat prorsus ista ossa diduci posse, alii vero affirmabant; alii neque in hanc, neque in illam partem inclinabant, sed dubii omnino tacebant. Dubium autem istud statim solutum fuit, veritasque ex tempore eluxit: accepto enim altero cadaveris femore, seu crure integro, sublevatoque eo, cute minime secta, sed integre servata cæterisque symphyssi superpositis partibus, os pubis ejusdem lateris attollebatur, supraque alterum latitudine saltem medii pollicis unius eminebat. Quod oculis digitisque ab omnibus verissimum judicabatur, ut facilius meliusque videretur, crus alterum supini cadaveris super mensa locati summe,

me extendebatur, nulloq̃ue modo ischii flexo articulo ambabus alteri natium subductis & subtractis manibus sursum os pubis cum minimo conatu attollebatur, & cum eo os innominatum totum, quod, ut dictum est saepe, componitur ex tribus ischii videlicet, pubis & ilii ossibus, quæ in ea ætate penitus coaluerant per symphysin, quæ eo loci fit sine medio: unde posticas duas synchondroses multò laxiores fuisse solito, necessario concludimus. Eo enim, quo diximus modo, elato crure, innominatisq̃ue ossibus resupinati cadaveris, os pubis lateris ejusdem sua spina latitudine medii transversii digiti à suo congenere distabat, atque ei superveniebat: contra vero sublatis manibus, & æqualiter positis natibus æqualis opposito apparebat: altero vero crurè elato illud, quod prius eminebat, inferius conspiciebatur, unde plures non abs re mirati sunt.

*De quorundam rationibus contrariis,
& earum refutatione.*

CAP. IX.

QUibus peractis, visis & tactis ab omnibus & singulis, qui aderant, viris doctissimis, alii certiores facti sunt, sententiasque suas confirmarunt, alii qui prius ista ignorabant, edocti sunt, alii vero, quorum maxima turba est, certices induruerunt, rationesque contrarias in medium adduxerunt. Horum autem prima est: quod de quodam particulari axioma faciendum, regula instituenta, aut lex ferenda non est. Nam quod visum in eo cadavere erat, fortasse in nullo unquam alio videre licuit, aut licebit, dixerunt: secunda, quod ossa iliū & pubis inter se cum osse sacro compages adeo constricta est semper, ut non nisi magna vi & acutissimo cultro & malleo adactis separari possint. Tertia, quod partus sit tanquam crisis quædam quæ sit jam grandiori foetu, qui quia satis alimenti amplius à matre accipere non potest, idcirco

circo ab ejusdem utero exire, forasqve egredi contendit, ut alimentum atqve spiritum per os & fauces, deinde hunc per glottida & ejusdem sinus asperam arteriam & pulmonum bronchia in cor: illud vero per œsophagum in ventriculum trahat recipiatqve: quare ut ista pueri emissio fiat, nullum præscribitur medicamentum, sed opus istud totum naturæ committitur. Quarta ratio: Quod si synchondroses dilatarentur, distraherenturqve ossa, fieret tanquam *ἡ ἀρθρῶν* aut *ἡ ἀρθρῶν* ossium, quæ reliquum sustinent corpus: quam ob causam mulieres ante partum, in partu, & aliquot diebus post partum incedere nullo modo, neque ante aliquot septimanas curari possent. Quinta ratio sumitur à dictorum ossium naturali separatione, quæ semper ut mulieribus, sic etiam viris inest, qui tamen ea dilatatione non indigent: foetus siquidem non emittunt, sed uterqve sexus ad divisionem partium dexterarum à sinistris illam habent. Sexta ratio est: quamvis capita pueri habeant corporibus multo

cras-

crassiora propter cerebri amplitudinem, nulla tamen eorundem capitum ossa cum nascuntur perfecta sunt, aut sese mutuo ut postea cum futuris excipiunt, sed ab invicem distincta videntur penitus, & inter se tantum membranulis sua laxa synthesi, connexa ut tempore partus & in egressu ab utero matris obsequantur, constringi- que caput foetus innoxie patiatur, sicque facilius dicti pueri expellantur, qua laxitate & obsequentia proinde non esset opus, inquit, si osium dictorum pubis fieret ab invicem, & ilium ab osse sacro distractionio. Ad eorum ergo examen redeundum est. Prima ratio est ex falsa hypothese, qua veterum opinionem evertere conantur, atque naturæ motum & actionem denegare: volunt enim quod in omnibus fit, id ipsum perraro & in quibusdam tantum fieri, cujus rei contrarium satis superque ratione & authoritate probatum est, experientiaque quotidiana confirmatum. Quantum verò ad secundam rationem attinet, tantum abest, ut ossa pubis sint adeo constricta inter se, ut a-

junt,

junt, ut non nisi magna vi & difficultate separari possint, quum potius in quolibet sene id facile præstetur, si cultrum acutum habeas, qui dorso aciei fere æqualiter tenui præditus sit: nunquam enim eorum intermedia cartilago siccescit, nisi per morbum occalescat. Quod tamen rarum est, & an aliquis unquam viderit, dubito: quantum ad me, nunquam istud vidi, legi aut audivi, etiamsi centena ossium millia Lutetiæ & alibi viderim, quæ adhuc exposita sunt cuilibet videre cupienti. Semel autem vidi utrumque os ilium cum osse sacro, & bis horum alterum tantum cum prædicto osse symphysi unitum accidentaria *Ἀπὸ τῶν* humorum pituitosorum *ἢ ὑπερβολῶν* ibi congestorum, & eorundem concretionem atque in osseam substantiam aut callum, si velis, osseum conversionem. Sæpissime vertebræ *παχέαι* nunc plures, nunc pauciores simul conjunctæ, aut, ut verius dicam, unitæ, & tanquam in unum os redactæ viderentur: figuram nunc rectam nunc curvam intro vel extra, vel ad alterutrum la-

tus inclinatum habentes: unde λόρδωσις, κείφωσις καὶ σκολίωσις cæteraque spinæ vitia fiunt. Quæ vitia, ut obiter dicam, hic Lutetiæ frequentissima sunt, & ubiq; in Gallia apud ditiores & nobiliores familias, maxime verò puellas infestant, quas, ut inquit senex Cheræa in Eunuchō apud Terentium, ** Matres student demissis humeris esse victo pectore ut graciles fient. Nam si qua habitior paulo, pugilem esse ajunt, ob id deducunt cibum, tametsi bona est natura ut reddant curatura junceas.* Sed longe aliter sæpius accidit quam cupiunt aut sperant supradictæ matres: nam cum ista fiant puellis antequam ad justam magnitudinem pervenerunt, propter nimiam thoracis & trunci corporis constrictionem, impeditur naturæ motus, ejusque opus depravatur. Quare si erectum maneat corpus ejusque ράχης non vitietur, saltem angustior sit thorax, unde pulmonibus morborum foetura & ilias accidunt defectu amplitudinis, id est, latitudinis & profunditatis ejusdem thoracis.

** Actus 2. Scena 3.*

cis, Sed ista leviora sunt, graviora verò prædicta, & quæ sequuntur symptomata, nempe totius spinæ contortio unde gibbositas & obstipitas multiplex, spirandi difficultas, pulmonum fere perpetuum erysipelas, sitis continua, arida & inanis tussicula, faucium asperitas & cæt. Ex his autem vitiis τῆς ῥάχεος σκολίωσις cæteris est frequentior, eaque in latere citius dextro quam in sinistro, ita ut ex quinquaginta vix duas reperire liceat, quæ non habeant scapulam ejus lateris elatiorem & tumidiorem. Quod experientia docet, atque factores, qui illis vestes conficiunt, quibus exornantur, affirmant atque testantur. An verò id accadat propter dexteri brachii frequentiore ac validiorem motum, an propter hepatis & pulmonis situm magis in dextro quam in sinistro latere, an propter utrumque, cui libet judicandum relinquo. Aliarum quoque partium cartilagine in ossa convertuntur, quæ aliis sunt partibus appensæ, aut partem aliquam per se constituent: quales sunt laryngis cartilagine, co-

sternum, xiphoidis & coccygis præcipue,
Sed adferunt adversarii in medium, ut ra-
tionem firment, roborentque suam, par-
tum naturalem crisin esse, quod admitti-
mus, sed critice quoque prædicta ossa ab
invicem distrahi asserimus, magis quidem
in aliis, in aliis verò minus pro magnitu-
dine & crassitie foetuum, ut in aliis citius,
in aliis tardius pro humoris copia & cor-
poris totius exercitatione, & præsertim
ambulatione breviori aut longiori, &
partis siccitate aut humiditate: quartam
verò eorum rationem demiramur, quam
ob causam dicant, velintque luxationem
fieri si dilatentur ossa pubis ab invicem,
cum luxatio fiat in articulis, non in sym-
physibus. Quod Hippocrates scripsit,
quando inter ossium distractionem, quæ
symphyseon propria est, & luxationem
articulorum fecit distinctionem: certissi-
mum est enim dolorem sentire mulieres,
præsertim tempore partus ante & post
circa synchondroses prædictas, qui aliun-
de accidere non potest quam ob extensio-
nem synneuroseon, seu perioestiorum ve-

ris symphysis superinductorum: quæ extensio fit, quando ostreorum more ossa necessitatis ergo dehiscunt atque distrahuntur, ut illa ad esum aperiuntur, quæ vix aliter, nisi ab experto artifice ferrum validum & acutum præ manibus habente. Quæ ossium distractio post partum sensim pereunte causa, absumto humore mucoso videlicet, in dies reparatur atque restringitur solo naturæ instinctu & beneficio, sed non tam exactè quàm antea, quandoquidem quæ vi dilatata sunt, nunquam ad pristinam constrictionem redeunt, nisi Rhagades aut durâ quædam cicatrix præter naturam acciderint. Contra vero fracta, ambusta, lacerata & erosa quæ fiunt, magis quam antea contrahuntur, cicatrice inducta, nisi partium excarnium cuti acciderint, idque in juvenibus tunc enim augentur cicatrices, quia extenditur cutis propter ossium subjectorum augmentum. Quod vero pro quinta ratione adducunt, in viris nempe, ut in mulieribus, ossa prædicta distincta esse, mirum non est: siquidem viri, qui speciei

individuum & sexum constituunt præcipuum, suntque foeminis multo perfectiores, omnes partes, quæ in homine (cujus sunt forma) esse debent, habent, præter eas, quæ necessario foemellis, quæ materiam referunt, insunt, ad sexus differentiam, ut est uterus cum suis partibus. Quare dicendum potius erat mulieres ossa habere distincta, ut viros, quam viros ut mulieres, quum ista synchondrosis nihil faciat ad sexus differentiam. Vides igitur jam quinque contradicentium rationes omninò convulsas: ad sextam & septimam statim in sequenti capite deveniemus: si prius adhuc quædam, quæ ad quintæ eorum rationis confirmationem conferunt, infirmaverimus.

Hoc capite narrantur adhuc quædam quæ quintam adversariorum rationem labefactant, deinde sexta refutatur, & denique his multo obscuriora in corporibus hominum fieri ostenditur.

QUoniam igitur corporis humani, duplices sunt partes generales dextræ & sinistræ, oportuit terminum communem utrisque adesse præcipue intrunco, cervice & capite quo circumscribantur illæ. Hic terminus linea est, quæ quia rotunda, oblonga & ovalis est, nullum habet principium neque finem, fingi tamen potest quovis in loco circuli, ut si vis à medio oris inter labra duo, deinde per medium labri superioris & philtri, dorfi, narium, glabelli, frontis, sinuipitis, occipitis, cervicis, tergi, rachæ rachitidisq; totius si velis, narium, ani, perinæ & scroti virorum, vel inter feminei mulierum, pudendorum sexus utriusque, pubis, lineæ albæ, & totius epigastrii, umbilici, sterni, colli anterioris, menti, genæ & labri inferioris ducatur linea donec ad principium seu punctum à quo incepit, pervenerit, dividuntur omnes corporis partes in dexteras & sinistras (sic tamen ut nec undequaque circumscriptionem istam habeant propriam

nec undequaque etiam conjunctæ sint, ut vult Gal. *) paucis quibusdam exceptis interioribus, liene præsertim, qui totus in sinistro latere est, ut cystis fellis in dextro. Quare mirum non est, si os pubis dextrum à sinistro dividatur perpetuo in utroque homine, viro nempe & muliere: quæ divisione natura abutitur in partu naturali mulierum ad facilitandum egressum pueri, ut mammis ad eundem alendum: mammas enim habent primario mulieres ad cordis & pulmonum calorem fovendum, & etiam parvum Clitorida tanquam colem seu penem, ut dictum est sæpius antea, quo non tantum excitantur ad Venerem, sed etiam ut perfectioris individui compositionem imitentur. Et quæ pro sexta & ultima ratione contradictionis adducunt, nimirum laxitatem capitis ut facilius sit partus, admittimus quidem: sed istam ossium pubis inter se & iliū cum osse sacro dilatationem impedire negamus, maxime si foetus grandes, id est, lon-

** Initio capitis primi libri primi de usu part.*

longi & crassi fuerint, imò plurimum ju-
vare censemus. Si enim natura ossa ca-
pitis non perfecit in utero, neque futu-
ras ullas his effinxit, ut deflexis ossibus
& utcumque compresso capite foetus in-
enixu facilius expellantur utero, exeant-
que foras: quanto magis in dilatandis
maternis ossibus sagax & provida eadem
erit, contra eorum opinionem, qui ista
ossa dilatari negant. Præterea ignobi-
liores partes nobilioribus semper mini-
strant & obsequuntur, nec non continen-
tes seu externæ, non tantum dilatari, sed
etiam secari tuto possunt, ut internis suc-
curratur, ut Gal. ait. At nemo sane est
mediocriter in medicina versatus, qui
non noverit pueros in utero contentos
multo nobiliores esse maternis ossibus,
pelvim, ut vulgo loquimur, constituentibus.
Quare ossa pubis ab invicem ne-
cessario, & ossa iliū ab osse sacro distra-
hi in puerperio naturali concludimus, à
qua sententia, etiamsi adversariorum ra-
tiones fieri herculeæ videantur, ne latum
quidem ungvem discedere decrevimus,

nec ipsi silere quod in tanto cœtu celeberrimorum ac doctissimorum virorum semel in scholis Chirurgorum & alibi sæpius vidimus, tetigimus, aliisque ostendimus. Quæ causa fuit cur nostrum hunc qualemcunque libellum scripserimus, atque ediderimus in lucem, ut rationibus hinc inde in medium adductis atque agitatatis, unusquisque (siquidem omnium interest) experiatur ac judicet. Existimamus enim istam controversiam tanti esse momenti, ut à nemine negligi debeat, imò verò omni studio ac judicio dirimi ac discuti, præsertim ab iis, qui gravidarum & parturientium curam suscipiunt, sive Medici, Chirurghi, Myropolæ, obstetrices, custodes & clinicæ mulieres fuerint, ut cognita veritate, præsidium à quo fere tota foetuum & mulierum parturientium salus pendet, non omittatur. Naturæ enim sæpius sola dilatationem machinatur necessariam, aliquando verò, ut in pluribus aliis excretionibus & actionibus naturalibus, ministris & artis operibus indiget atque assumtis, sive alimentis, sive medi-

medicamenta fuerint, quibus robur utri-
que, matri videlicet & foetui addi possit,
nec non ad motus, quæ vias referent dila-
tentque, per quas emissio fieri debet. Hu-
jusmodi verò praesidis indigent necessa-
rio, quæ imbecilliores, sicciores & angu-
stiores sunt mulieres, & hæ maxime qua-
rum pueri in utero debiles sunt, quod ex
eorum motu raro, parvo aut penitus nul-
lo discitur. Desinant ergo viri docti i-
stud naturæ miraculum negare, quum a-
lia longe obscuriora naturæ beneficio o-
mnium consensu fiant, ut puris à renibus
aut ab ulcere aliquo per annum rejectio,
& ejusdem à centro corporis & membri
alicujus crassioris per media ossa ad cutim
& ejus poros evocatio & resolutio, ut
lactis à mammis per urinas aut uterum,
aut utrumque evacuatio & expurgatio: à
capite, cathartico assumpto, crassioris pi-
tuitæ in ventrem inferiorem & intestina
deturbatio. Quæ omnia prima fronte
cuilibet impossibilia videbuntur, quum
tamen sint verissima & naturæ, etiamsi
per cæcos ductus, fiant familiarissima.

Vanam esse eorum rationem, qui retroflexionem Coccygis volunt plurimum conferre partui, ostenditur.

CAP. XI.

Superest ut de Coccyge, quam volunt transeunti foethi cedere, nonnihil dicamus: ad eum enim tanquam ad sacram anchoram confugiunt adversarii. Coccygis igitur duplex est acceptio, una quæ recentiorum est, altera Galeni & veterum. Secundum Galenum * enim Coccyx constat tribus tantum ossibus eodem penitus modo inter se unitis cum inferiori ossis sacri vertebra, quo tria dicti ossis sacri, & ipsiusmet Coccygis ossa inter se uniuntur, quæ utraque, nempe ossis sacri & Coccygis ossa, ante & retro in suis symphyis (non enim per articulum ut partium superpositarum vertebræ conjunguntur, etiamsi ginglymi illius, qui sit inter tria ossa specimen aliquod inesse videatur) perforata sunt, per eaque foramina nervi à fine spinalis medullæ producti
exe-

* *Lib. de oss.*

exiunt. Habent etiam suos septem processus, quemadmodum & reliquæ *πάχυνες* vertebrae, duos videlicet ascendentes & totidem descendentes, duos transversos & posticum unum: unde Vesalius sex ossis sacri partes seu ossa constituit, Coccygem vero suam quatuor aut trium tantum cartilagineorum ossium compage constare voluit: quæ ossicula Vesalio coccygem constituentia, Galeno revocantur inter cartilagines extremitatibus nudarum partium appensas: quarum usus est partes producere, & durioribus corporibus exterius occurrentibus cedere, quia si fuissent ossæ, sæpissime frangerentur: hujusmodi sunt auriculæ, pinnae narium, xiphoeides cartilago & recentiorum dicta Coccyx. Os vero sacrum Galenus tribus tantum constare ossibus vult, quæ suis latis & patentibus processibus transversis ossa ilium admittunt, ab iisdemque vicissim admittuntur, sicque mutuo stabiliuntur, atque per synchondrosin uniuntur, reliquumque corpus super ipsis tribus sacro nempe & duo-

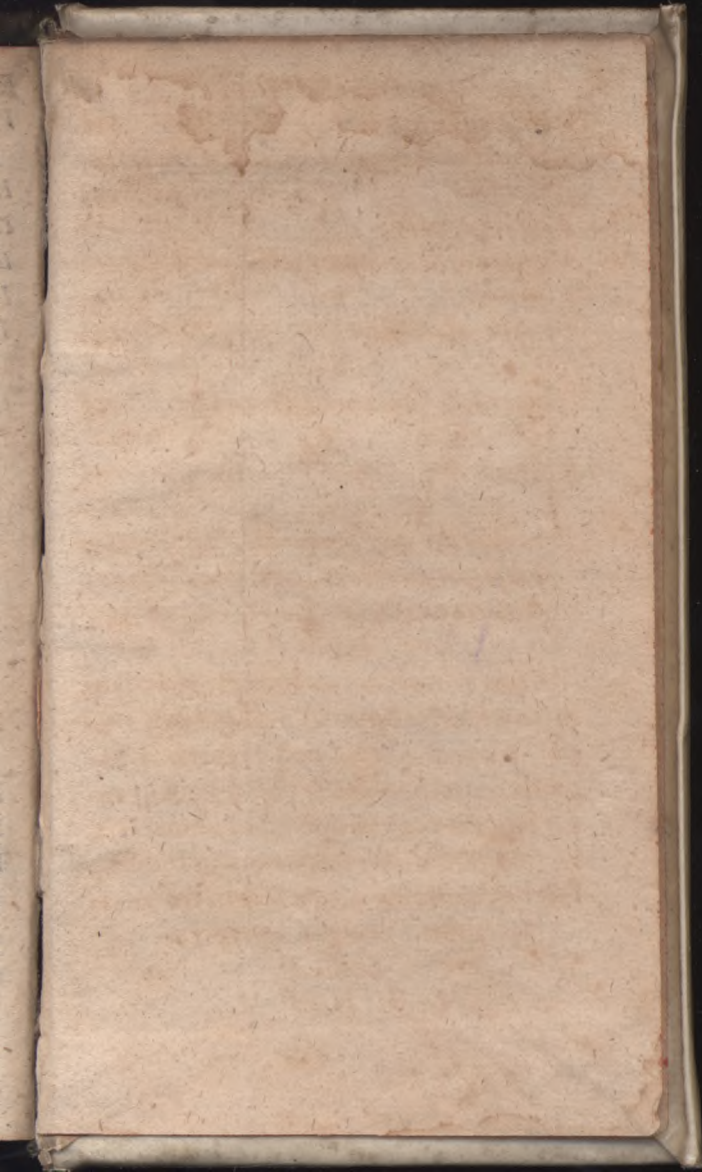
bus illis supra infraque formatur atque
mouetur. Sed unum animadvertendum
est in compage ista ossium sacri & coccy-
gis sæpius reperiri tantum quinque ossa,
idque frequentius in mulieribus & parvis
viris quam in aliis grandioribus, & tunc
temporis cartilaginem Coccygem con-
stare quatuor ossibus mobilibus semper,
non quod habeant musculos, quibus mo-
veantur: sed quod transeuntibus per in-
testinum crassioribus excrementis, aut ex
utero egredientibus pueris retro facile ce-
dant, ut intro, si forinsecus pellantur, con-
vertuntur. Quæ causa prima est cur ista
Coccyx recentiorum & cartilaginea
compages Galeni nunquam nocere po-
test: altera vera ratio est à situ inferiori
petita: quando enim ad istam Coccygem
ejusque articulum seu syntaxim pervenit
fœtus egrediens, jam angustias maternas
evasit. Quare concludere non veremur
eorum Coccygis retrocessionem & ejus
utilitatem in partu jejunam admodum
esse & penitus nullam, sed ejus usum esse
necessarium quidem, ut extremitatem re-
cti in-

eti intestini fere extra natium musculos, adipem & cutem in carnosis & bene quadratis hominibus ducat sustineatqve, ut Galenus & Sylvius noster voluerunt. Coccyx verò adeo constricta est cum osse sacro & unita, ut frangeretur potius quam retro moveri & cedere possit immoto osse sacro: quare neque hanc neque illam juvare dicimus. Hæc sunt, quæ de partu naturali dicenda habuimus: in quo si segnior, tardior aut imbecillior natura videatur, nec dilatationem partium inferiorum commodam promoverit, indeque dolores urgeant, necessario juvanda est præfidiis convenientibus & accommodatis, quorum magna suppellex habetur: Alia enim generalia sunt, ut alimenta optimi succi, medicamenta præcipue cardiaca, copia spirituum prædita: quæ omnia per os assumpta robur utrique, matri scilicet & foetui, adferunt: & alia dilatationem festinant totum corpus calefaciendo, ut deambulatio, ascensus, descensusqve frequens & festinus, & balneatio. Alia verò sunt particularia, ut clysteres, olea,

olea, linimenta, emplastra, foci, symphysearum regionibus apposita: alia foetida naribus admota, atq; sternutationē excitantia, quæ matricem deorsum & cum ea foetum pellunt. In quibus topicis faciendis & admovendis cautio adhibenda est, ut omnia nim. sint emollientia & relaxantia, quibus non odorata solū, sed etiam *ἀρώματα* quæ bonum, plenū & perseverantē habent odorē, misceantur, ea non rejiciendo, quæ specificavi, & à tota substantia agunt, quorum alia partem, nim. uterum respiciunt, quæm recreant & roborant: alia v. foetum educunt & accelerare solent, quæ quandoquæ aliis miscentur, aut sola parturientiū cruribus internè alligantur, alias denique in sinum pudoris immittuntur. De quibus omnibus vide Dioscoridem, & ejus commentatorem Mathiolum, * aliosq; autores tum veteres, tum recentiores: quorum alii simplicia in unum congerunt catalogum: alii vero plures formulas ex iis præscribunt: in quibus idcirco recitandis & præscribendis non diutius immorabimur.

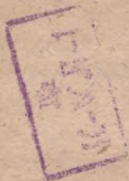
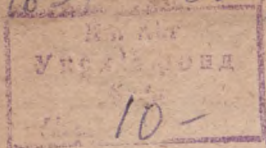
* *Lib. 1. & 3. materiae Med. & alibi passim.*

F I N I S.

1637

30 x 73

100-

